

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

H O T Ă R Î R E nr. _____

din _____
Chişinău

**privind aprobarea Strategiei naţionale de apărare a Republicii Moldova
pentru anii 2024-2034**

În temeiul prevederilor art. 24 alin. (2), lit. a) și art. 36⁵ alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 200-203, art. 775), cu modificările ulterioare,

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Art.1. – Se aprobă Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (se anexează).

Art. 2. – În termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei strategii, Guvernul va stabili mecanismul de implementare a acesteia.

Art. 3. – Guvernul va monitoriza procesul de implementare a Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova și va prezenta Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova, anual, rapoarte privind implementarea strategiei.

Art. 4. – Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Art. 5. – La data intrării în vigoare a prezentei hotărâri se abrogă Hotărârea Parlamentului nr. 134/2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și a planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018-2022 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285–294, art. 441).

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

IGOR GROSU

INTRODUCERE

Sistemul de securitate și apărare european se confruntă cu cele mai mari provocări și transformări de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Agresiunea militară directă a Federației Ruse asupra Ucrainei, acțiunile hibride și politica agresivă deliberată a acesteia, încălcarea în mod flagrant a principiilor dreptului internațional, precum și a prevederilor acordurilor multilaterale care au stat la baza funcționării sistemului internațional de securitate, au afectat semnificativ atât pacea și securitatea continentului, cât și a Republicii Moldova. În acest context, în baza prevederilor Strategiei Securității Naționale (în continuare – SSN) se impune elaborarea unei noi Strategii Naționale de Apărare (în continuare – Strategie).

Strategia reprezintă documentul de politici, în baza căruia se realizează planificarea apărării naționale. Strategia identifică potențialele riscuri și amenințări în domeniul apărării naționale, ținând cont de mediul de securitate actual, stabilește obiectivele politicii de apărare, și denumeste căile și resursele necesare pentru realizarea acestora. Strategia deține un rol de orientare și ghidare pentru elaborarea politicilor subsecvente privind asigurarea planificării apărării naționale (Strategia Militară a Republicii Moldova, directiva de planificare a apărării, doctrine, concepte, alte documente de construcție și dezvoltare a capacităților militare), precum și pentru buna funcționare a sistemului național de apărare.

Prezenta Strategie are la bază prevederile Constituției Republicii Moldova, Legii nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, obiectivele SSN a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023, Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova, precum și angajamentele asumate de Republica Moldova prin instrumentele sale de cooperare cu organizații internaționale, parteneriatele strategice bilaterale, acordurile și tratatele internaționale, la care este parte.

Apărarea este un domeniu fundamental și distinct al securității naționale, care se află într-o relație de interdependență cu procesele pe dimensiunea politică, diplomatică, informațională, economică, socială, tehnologică, ordine publică etc. Totodată, apărarea rămâne a fi o condiție necesară și un element de prioritate în abordarea cuprinzătoare și conceptuală a rezilienței statului și societății. Adicional, aceasta va asigura condiții de stabilitate, prosperitate economică și dezvoltare a societății per ansamblu. Ținând cont de caracterul cuprinzător și integrat al apărării, se impune vădit o abordare interinstituțională în dezvoltarea sistemului național de apărare.

Scopul acestei Strategii este de a consolida, integra și coordona eficient eforturile instituțiilor cu atribuții în implementarea politicilor de apărare, precum și de a asigura contribuția domeniului apărării și securității militare în consolidarea rezilienței statului și societății.

Pentru Republica Moldova, realizarea/modernizarea politicii de apărare a statului vizează nemijlocit scopul protejării suveranității, independenței, unității, integrității teritoriale și a democrației constituționale. Implementarea acesteia necesită alocări substanțiale de resurse pentru asigurarea suficienței defensive și/ori stabilirea parteneriatelor multilaterale cu mai multe state, organizații regionale și internaționale în vederea asigurării capacităților lipsă.

Totodată, în contextul strategic actual, suportul partenerilor rămâne a fi vital în atingerea obiectivelor strategice ale Republicii Moldova, cuprinzând și integrarea în Uniunea Europeană (în continuare – UE), intensificarea relațiilor cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (în continuare – NATO) și aprofundarea parteneriatelor bilaterale. Realizarea acestor procese a devenit o necesitate stringentă de importanță națională.

Conform datelor statistice, la nivel mondial, Republica Moldova, ca putere militară, ocupă locul 144 din 145 (<https://www.globalfirepower.com/countries.php>). Acest clasament se bazează pe

analiza a peste 60 de factori. În prezent, Republica Moldova parcurge un proces accelerat de dezvoltare și modernizare a capacităților naționale de apărare, pentru a asigura potențialul suficient de descurajare împotriva unei eventuale agresiuni. Acest deziderat a devenit un imperativ strategic, asumat la nivel național, legiferat prin actele normative referențiale domeniului de apărare, precum și SSN. Mai mult ca atât, pentru prima dată de la independența statului, credibilitatea acestui proces este asigurată de o creștere graduală a alocărilor bugetare pentru apărarea națională, cu scopul de a atinge nivelul de 1% din Produsul Intern Brut (PIB), până în 2030, dinamică racordată la tendințele țărilor europene (în 2024, țările europene și-au majorat semnificativ cheltuielile de apărare din cauza tensiunilor geopolitice în creștere, mai ales ca efect al războiului din Ucraina și a unui efort concertat, în rândul țărilor europene membre NATO, pentru a respecta linia directoare de cel puțin 2% din PIB pentru apărare). În condițiile sporirii riscurilor și amenințărilor, schimbării caracterului războiului modern și avansării tehnologiilor informaționale, mai multe state dezvoltate din proximitatea noastră, revizuiesc viziunile de securitate și apărare și sporesc investițiile în aceste sectoare.

În primul capitol al Strategiei, este relatat contextul strategic, fiind punctate valorile și interesele naționale, dar și reperatele relevante ale mediului de securitate. De asemenea, sunt identificate riscurile și amenințările pe dimensiunea de apărare, precum și factorii cu impact asupra politicii de apărare. În al doilea capitol, sunt formulate viziunea strategică, obiectivele generale și specifice ale politicii de apărare, iar capitolul al treilea – indică direcțiile de acțiune, orientate spre dezvoltarea și consolidarea capacității naționale de apărare. Capitolul patru prezintă resursele financiare, umane și materiale, necesare pentru îndeplinirea obiectivelor politicii de apărare și materializarea direcțiilor de acțiune. Al cincilea capitol descrie impactul strategiei, iar în al șaselea - sunt relevate etapele și mecanismele de implementare a Strategiei. Al șaptelea capitol descrie mecanismele de monitorizare, evaluare și raportare a îndeplinirii obiectivelor asumate. Ultimul capitol prezintă indicatori de monitorizare și evaluare a Strategiei.

CAPITOLUL I. CONTEXTUL STRATEGIC

Secțiunea 1. Valorile și interesele naționale

1. La baza dezvoltării și funcționării sistemului național de apărare se află valorile enunțate în Constituția Republicii Moldova, cadrul normativ în domeniu și interesele naționale reflectate în SSN ca obiective naționale de securitate ale Republicii Moldova.

Strategia urmărește realizarea intereselor naționale privind garantarea suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a țării; apărarea, asigurarea și consolidarea păcii și stabilității; protejarea democrației constituționale.

Totodată, Strategia reflectă determinarea fermă a statului în asigurarea unui sistem de securitate și apărare, care să garanteze în prim plan prosperitatea cetățenilor.

Secțiunea 2. Mediul de securitate

2. Mediul de securitate internațional a devenit în ultimii ani, imprevizibil și complex, caracterizat prin volatilitate, transformări accelerate și turbulențe, cu vădite încălcări ale principiilor dreptului internațional. Această realitate denotă tendințe clare de a determina schimbarea ordinii internaționale și a securității internaționale colective. Criza sistemului internațional de securitate, tensionarea relațiilor dintre unele state și confruntarea multidimensională dintre marii actori internaționali – în proximitatea geografică a Republicii Moldova – amplificate de amenințările convenționale și hibride, au un mare potențial, în următorul deceniu, de a produce schimbări semnificative în reconfigurarea distribuirii puterii la nivel global, fapt ce impune pentru Republica Moldova necesitatea unor poziționări strategice.

Unele state acordă preferință folosirii instrumentului militar, manifestă retorici agresive, inclusiv amenințarea cu folosirea armelor de nimicire în masă, în detrimentul diplomației, negocierilor și dialogului. Pe acest fundal, mecanisme internaționale tradiționale, ce asigurau echilibrul de putere și constrângere a țărilor cu asemenea capacități, tind să devină nefuncționale.

Crizele din Ucraina și din bazinul Mării Negre, Orientul Mijlociu, Africa, Asia, terorismul, criminalitatea transfrontalieră, migrația ilegală, tehnologiile disruptive emergente, schimbările climatice, atacuri cibernetice, pericole privind securitate energetică și proliferarea armelor etc. – toate au un impact sistemic negativ, inclusiv în domeniul apărării, și nu pot fi gestionate fără o cooperare la nivel internațional.

Politica agresivă a Federației Ruse, cu încălcarea principiilor de drept internațional, are ca scop restabilirea influenței sale în regiunea în care ne aflăm și recăpătarea statutului de mare putere globală. Tendința menționată contribuie la o destabilizare majoră a sistemului de securitate colectivă la nivel regional și global și atentează direct la principiul suveranității și integrității teritoriale a statelor.

Realitățile regionale au readus pe agenda de securitate actualitatea dreptului suveran de autoapărare individuală sau colectivă a fiecărui stat membru Organizația Națiunilor Unite (în continuare – ONU), în cazul producerii unei agresiuni armate împotriva acestuia.

3. Revenirea războiului de înaltă intensitate în Europa, prin agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei, urmărește un obiectiv clar de modificare prin forță a frontierelor internaționale. Folosirea politicii de putere agresivă de către Federația Rusă, inclusiv prin generarea provocărilor și amenințărilor la adresa altor state, destabilizează profund mediul de securitate regional, în special în regiunea extinsă a Mării Negre.

Acțiunile Federației Ruse au avut un impact negativ semnificativ asupra arhitecturii de pace și securitate în Europa, punând în pericol mai mult ca oricând întreaga ordine internațională. Pe termen lung, s-au creat condiții pentru potențiale precedente destabilizatoare cu consecințe ulterioare grave. Rezistența țărilor la activitățile ostile ale Federației Ruse demonstrează o dată în plus contribuția majoră a acestora la securitatea Europei în ansamblu.

UE își consolidează rolul de furnizor de securitate în regiune prin dezvoltarea politicilor de pace și securitate, creșterea capacităților și consolidarea parteneriatelor externe în domeniul securității și apărării. UE plasează un accent politic sporit și investește resurse considerabile în consolidarea rezilienței statelor membre și partenerilor, precum și este unul din principalii actori care acordă sprijin multidimensional Ucrainei. Intensificarea proceselor de extindere a UE și deschiderea negocierilor de aderare cu noi candidați, cuprinzând și Republica Moldova, sporește interesul UE de a asigura pacea și stabilitatea în regiune.

În acest context, NATO este pilonul central stabilizator, în asigurarea securității și stabilității în regiune. Alianța asigură apărarea colectivă a statelor membre și joacă un rol decisiv în descurajarea agresiunilor prin prezența sa militară robustă. Prin promovarea și respectarea valorilor democratice, NATO își reafirmă angajamentul față de securitate pe termen lung, consolidând solidaritatea și coeziunea în rândul statelor membre. Atât NATO, cât și UE, continuă să sprijine considerabil partenerii săi, consolidând astfel capacitatea colectivă de a răspunde provocărilor globale în domeniul securității. Această colaborare profundă și integrată contribuie la fortificarea rezilienței și adaptabilității în fața amenințărilor contemporane, asigurând stabilitatea și securitatea pe termen lung atât în Europa, cât și în afara ei.

Tendența unor state de renunțare la statutul de neutralitate (deciziile Suediei și Finlandei de a se alătura NATO) sau de revizuire a politicilor naționale de securitate și apărare, se remarcă printr-o abordare mai clară a mediului de securitate și cu măsuri mai robuste de finanțare și dezvoltare a sectorului de apărare.

Federația Rusă contestă procesul de extindere a comunității euro-atlantice și cursul european a țărilor din regiune, considerându-l drept un pericol la adresa securității sale, folosind în acest scop toate instrumentele de putere, chiar și utilizarea forței militare.

Prin poziționarea sa geografică, Republica Moldova face parte din arhitectura de securitate, în special, în regiunea extinsă a Mării Negre – o zonă de interes strategic pentru actorii regionali și internaționali.

În acest context, recunoașterea Republicii Moldova drept stat candidat pentru aderarea la UE și avansarea cooperării în domeniul securității și apărării cu UE, consolidarea cooperării cu NATO și partenerii din regiune, reprezintă o treaptă avansată în asigurarea securității și rezilienței statale.

4. Creșterea insecurității în regiunea extinsă a Mării Negre, odată cu declanșarea războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei și blocarea porturilor ucrainene din Marea Neagră, a readus în atenția internațională importanța geopolitică și geo-economică a regiunii.

În plus, existența conflictelor înghețate și de lungă durată, precum și prezența militară ilegală a Federației Ruse în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, inclusiv în regiunile Osetia de Sud și Abhazia ale Georgiei, alimentate de interesele și interferența Federației Ruse în regiunea Balcanilor Occidentali, afectează distructiv mediul de securitate în regiune. O soluționare definitivă a acestor conflicte este puțin probabilă în următorii ani, iar eventuale tentative de a le rezolva pe cale militară vor genera mai multă insecuritate. Republica Moldova rămâne fermă pe poziția sa de soluționare exclusiv pe cale pașnică a conflictului transnistrean, fără a afecta capacitatea instituțiilor statului de a asigura securitatea și apărarea cetățenilor.

Ambiția Federației Ruse de a crea, prin mijloace și pe căi de acțiune militare, un coridor terestru spre Republica Moldova, precum și acțiunile destabilizatoare ale acesteia, directe și prin intermediul unor interpușilor locali, sunt resimțite puternic la nivel de stat și societate, cu implicații și asupra procesului de reglementare transnistreană.

5. Toate aceste procese și tendințe generează mai mult decât oricând exigențe sporite pentru sistemul național de apărare a Republicii Moldova și reziliența sa.

Secțiunea 3. Riscuri și amenințări

6. Factorii determinanți care au stat la baza analizei riscurilor, amenințărilor și metodologiei aplicate în strategie sunt reprezentați de următoarele două variabile: capacitate și intenție, cu efect de impact asupra materializării acestora (riscul se manifestă în existență sau perceperea unui efect negativ potențial: (1) când există intenție, dar nu există capacitate; (2) când există capacitate și nu intenție; amenințarea se manifestă în existența unui efect sincronizat și cumulativ a intenției și capacității). În contextul mediului de securitate actual, în urma evaluării efectuate s-a constatat că, de fapt, complexitatea, interdependența și probabilitatea înaltă de materializare, în timp și spațiu, a riscurilor în amenințări și vice-versa fac irelevant, inutil și nesustenabil diferențierea exactă dintre acestea.

7. Ansamblul de riscuri și amenințări, identificate în urma analizei mediului strategic de securitate, se caracterizează prin forme specifice de manifestare, care oscilează între spectrul convențional și cel neconvențional al războiului clasic, generând efecte variate, greu de anticipat și de contracarat.

8. Continuarea agresiunii militare a Federației Ruse împotriva Ucrainei și posibila extindere a zonei acțiunilor militare spre hotarele Republicii Moldova, în special în regiunea Odessa, ar putea crea premise imediate pentru acțiuni agresive și la adresa statului nostru. În acest sens, un obiectiv posibil – stabilirea unui coridor militar terestru până la hotarele Republicii Moldova – ar reprezenta o amenințare directă la adresa ordinii constituționale și statalității țării.

9. Operațiunile de tip hibrid desfășurate de Federația Rusă, direct sau prin intermediul unor interpușilor locali, organizații și grupuri sociale cu orientări radicale, din Republica Moldova, generează amenințări directe la adresa securității, ordinii constituționale, infrastructurii critice și a bunăstării populației. Totodată, acestea urmăresc să împiedice statul să-și apere interesele naționale, precum și să reducă capacitatea țării de a-și promova obiectivele strategice.

10. Forțele militare ale Federației Ruse staționate ilegal pe teritoriul Republicii Moldova, precum și formațiunile armate ale regimului neconstituțional din regiunea transnistreană, au capacitate operațională considerabilă. Fiecare în parte sau acționând sinergic pentru promovarea obiectivelor lor reprezintă în sine o amenințare majoră la adresa suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

11. Sinergia și/sau efectul cumulativ al amenințărilor, identificate în punctele 8-10, reprezintă o amenințare existențială la adresa suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

12. Diversele riscuri transversale din alte domenii conexe, care, deși nu comportă un caracter militar, se pot manifesta direct sau indirect, inclusiv printr-o abordare hibridă, și pot determina apariția unor consecințe imprevizibile. Securitatea militară și apărarea țării, implicit finanțarea și dezvoltarea capacităților de apărare pot fi prejudiciate prin apariția unor riscuri de natură:

1) **politică** (măsuri coercitive, instabilitate politică, abuzul de dependențe tehnologice și de resurse etc.);

2) **social-economică** (stagnarea economică, inflație sporită, crize economice, inclusiv de aprovizionare cu apă, energetice și alimentare, de sănătate publică, migrație, îmbătrânire a populației, schimbări climatice, periclitează progresiv dimensiunile de securitate și apărare, prejudiciind sănătatea populației, mediul, sectorul agricol, energetic, forestier, de transport, al resurselor de apă, în consecință economia națională a Republicii Moldova etc.);

3) **ordine și securitatea publică** (lipsă de coeziune socială, acțiuni violente, teroriste, corupție, criminalitatea transfrontalieră, trafic ilicit de arme, trafic de ființe umane, migrație ilegală etc.);

4) **securitate informațională și cibernetică** (dezinformare, sabotaj și subversiune, atacuri

cibernetice, dezvoltarea necontrolată, rapidă și dăunătoare a noilor tehnologii etc.);

5) situații excepționale (dezastre naturale și antropogene și capacitate tehnico-materială limitată de prevenire și lichidare a acestora, pandemii și epidemii, maladii extrem de contagioase, atacuri și proliferarea armelor de distrugere în masă (bacteriologice, biologice și toxice, chimice, radiologice și nucleare), insuficiență de resurse naturale, completarea sub nivel a rezervelor de stat și uzura avansată a unor stocuri ale rezervelor de mobilizare, riscuri ecologice, pot submina stabilitatea economică și socială a țării prin impactul lor asupra sănătății, agriculturii, infrastructurii critice și a altor sectoare cheie etc.).

Totodată, spectrul existent de riscuri, cu abordare pentru fiecare în parte, vor fi evaluate și neutralizate direct prin alte strategii sectoriale. Capacitățile și mecanismele dezvoltate prin intermediul prezentei strategii vor acționa complementar în suportul realizării celorlalte strategii sectoriale, fără a afecta viziunea stabilită în prezenta strategie. Mecanismul de implementare sectorial va fi asigurat prin intermediul foilor de parcurs, programelor, planurilor de acțiuni etc. realizate de autoritățile responsabile în domeniu.

Secțiunea 4. Factori cu impact asupra politicii de apărare a statului

13. Neutralitatea permanentă. Republica Moldova respectă statutul de neutralitate constituțional asumat prin neadmiterea dislocării de trupe militare ale altor state pe teritoriul național și neaderarea la alianțe militare, dar și neparticiparea la conflicte armate. În același timp, prezența ilegală a forțelor militare ale Federației Ruse pe teritoriul Republicii Moldova pune în dificultate funcționalitatea juridică și recunoașterea internațională a acestui statut.

Evoluțiile geopolitice în plan regional și global demonstrează că asigurarea securității militare și apărării depășesc considerabil posibilitățile Republicii Moldova. Statutul de neutralitate nu reprezintă un impediment în dezvoltarea continuă a cooperării cu statele și organizațiile partenere în domeniul securității și apărării. Atare împrejurări impun necesitatea consolidării capacității naționale de apărare, prin alocări substanțiale de resurse, extinderea cooperării și/ori stabilirea parteneriatelor multilaterale cu mai multe state și organizații regionale și internaționale, în vederea asigurării securității statului și populației acestuia.

Dreptul suveran de autoapărare sau apărarea colectivă în cazul unui atac armat asupra țării, consacrat în Carta ONU (art. 51), rămâne inalienabil.

14. Cadru juridic internațional. Dezechilibrarea sistemului internațional s-a produs inclusiv din cauza eroziunii treptate și rezilierii acordurilor multilaterale în domeniul securității și apărării, dar și suspendării tratatelor de control al armelor. Astfel, retragerea Federației Ruse din Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa (*Conventional Armed Forces in Europe (CFE) Treaty* CFE) și din Convenția cu privire la nivelurile maxime pentru cantitățile de armament convențional și tehnică referențial Tratatului CFE au compromis funcționarea mecanismelor de transparență militară și consolidare a încrederii și securității (Documentul de la Viena al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (în continuare - OSCE), menite să limiteze posibilitatea unui atac armat prin surprindere și a unor operațiuni ofensive pe scara largă, dar și au subminat sistemul european de securitate. Aceste realități condiționează reducerea posibilității de realizare a angajamentelor internaționale ale Federației Ruse de retragere a forțelor militare și a depozitelor de muniții dislocate ilegal pe teritoriul Republicii Moldova.

Efectele ineficienței contextului juridic internațional impun, de principiu, crearea unui cadru internațional, care ar deschide calea pentru garanții de securitate pe termen lung țărilor vulnerabile, precum este Republica Moldova. Opțiunea dată ar permite consolidarea apărării și descurajarea unei eventuale agresiuni – prin negocierea și semnarea aranjamentelor bilaterale de securitate cu țările interesate.

15. Conflictul transnistrean. Conflictul transnistrean nesoluționat, prezența în regiunea

transnistreană a unor capacități militare considerabile, acțiuni de provocare a tensiunilor și destabilizare a securității și ordinii publice sunt factori relevanți ce afectează direct securitatea Republicii Moldova. Starea de lucruri la nivel național creează condiții pentru ca situația din regiunea transnistreană să fie folosită ca un instrument de acțiune, de către actori interesați, în scop de a influența capacitatea decizională și pentru a crea dificultăți în îndeplinirea obiectivelor strategice ale Republicii Moldova.

16. Capacitatea de reziliență și rezistență. Capacitatea de reziliență este percepută ca un element al statului și societății în ansamblu. Reziliența este un concept în dezvoltare, căruia statele îi acordă o importanță deosebită calificându-l ca o premiză esențială pentru o dezvoltare sustenabilă. Abordarea comprehensivă și conceptuală a capacității de reziliență a statului și societății, stabilită în SSN pe dimensiunile de importanță vitală, precum – militară, securitate și ordine publică, democratică, diplomatică, informațională, economică, energetică, cibernetică, agroalimentară, ecologică etc. – va sta la baza funcționalității sistemului național de apărare, în cazul unei agresiuni armate. Totodată, dezvoltarea și modernizarea capacităților de apărare va rămâne un element de prioritate în consolidarea rezilienței.

În același timp, apărarea națională prevede necesitatea mobilizării unei capabilități pregătite și ferme de rezistență împotriva inamicului, în cazul în care a ocupat, temporar, părți ale teritoriului național, ca urmare a unei agresiuni armate directe asupra statului.

17. Starea actuală a Forțelor Armate. De la obținerea independenței Republicii Moldova și până în prezent, investițiile în dezvoltarea sectorului de apărare au fost extrem de reduse (*Figura 1*), iar implementarea strategiilor și planurilor de dezvoltare s-a limitat la menținerea și asigurarea unui nivel minim de funcționare a sistemului național de apărare. Măsurile adoptate în această perioadă au fost preponderent realizate cu sprijinul partenerilor externi sau nu au presupus alocări bugetare suplimentare. Rezultatul acestei abordări a cauzat subdezvoltarea cronică a sistemului național de apărare pe parcursul mai multor ani.

Republica Moldova dispune de cea mai mică armată din Europa, raportată la numărul populației. La începutul anului 1994, conform statelor de personal aprobate de Guvernul Republicii Moldova, forțele terestre ale Armatei Naționale erau constituite din 9,800 de militari, organizați în trei brigăzi de infanterie motorizate, o brigadă de artilerie și un batalion de cercetare. În anul 1999, pentru prima dată Parlamentul Republicii Moldova a aprobat structura generală a Armatei Naționale și instituțiilor Ministerului Apărării, cu un efectiv de 8500 de militari, ulterior, în anul 2001, efectivul a fost micșorat până la 7200 de militari, apoi, în anul 2003, s-a redus la 6800 de militari și în anul 2007 redus la 6500 de militari, fapt ce este în vigoare până în prezent (Hotărârea Parlamentului nr. 679/2001 cu privire la structura generală și efectivul Armatei Naționale și instituțiilor Ministerului Apărării).

Totodată, începând cu anul 2012, numărul Forțelor Armate s-a diminuat cu aproape 6000 de militari, drept urmare a reformării și demilitarizării structurilor Departamentului Trupelor de Grăniceri (cu reorganizarea în Inspectoratul General Poliție de Frontieră), care intrau inițial în componența Forțelor Armate, precum și micșorarea numărului de efectiv al Inspectoratului General de Carabinieri. Astfel, Forțele Armate, comparativ cu anul 1999, au avut o micșorare generală de aproape 8000 de militari. Creșterea numărului militarilor pe timp de pace constituie un imperativ deplin justificat în noile condiții de securitate și sarcini constituționale ce revin.

Realizarea unui nivel adecvat de funcționare a sistemului național de apărare necesită o abordare nouă, multidimensională, cu personal numeric corespunzător misiunilor și cu o alocare predictibilă și credibilă, pe termen lung, a resurselor pentru apărare, destinate pentru asigurarea suficienței defensive minime a statului, cu prioritate pe componenta de bază a Forțelor Armate.

Dezideratul menționat va fi asigurat prin creșterea treptată a bugetului pentru apărarea națională, astfel încât, până în anul 2030 bugetul să atingă 1% din PIB. Un prim pas în vederea realizării acestui imperativ a fost făcut după declanșarea războiului din Ucraina, prin creșterea

resurselor alocate din bugetul de stat, de la 0,39% din PIB, în anul 2022, la 0,55 % pentru anul 2023, aproximativ 70% din aceasta creștere fiind direcționată spre modernizare. Totodată, complementar resurselor financiare naționale a fost valorificată asistența din partea parteneriatelor pe linie bilaterală, UE și NATO.

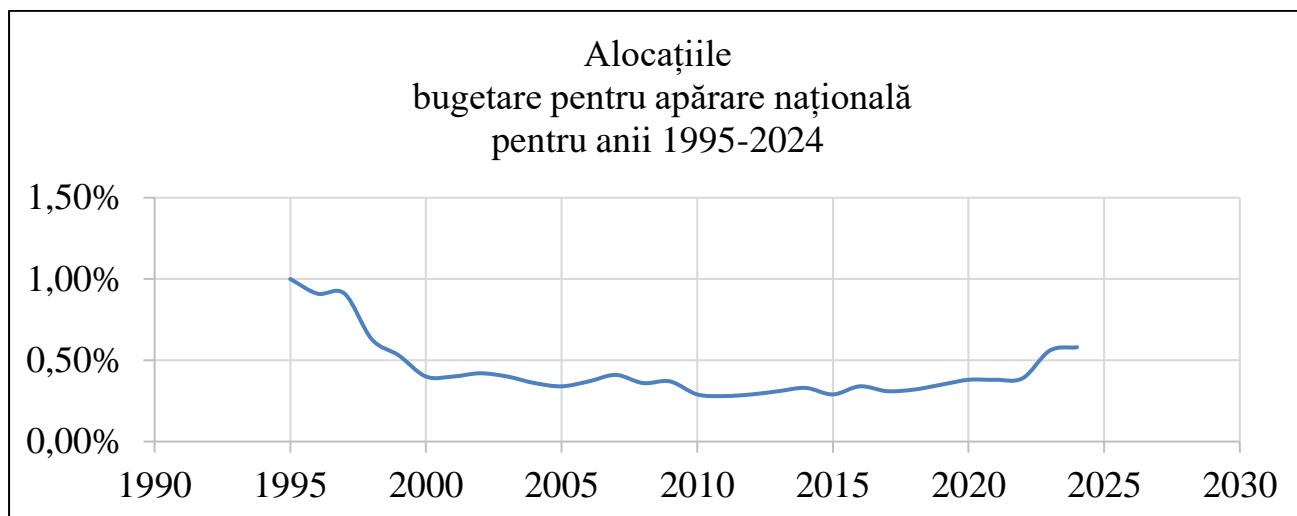

Figura 1. Evoluția alocărilor bugetare pentru apărarea națională.

18. Industria de apărare. La moment, Republica Moldova nu dispune de o industrie de apărare proprie. Contextul de securitate regională, dar și experiența Ucrainei, impune asigurarea unei autonomii, pe termen scurt și mediu, în menținerea și dezvoltarea unor capacități critice de apărare proprie, împreună cu valorificarea capacităților tehnologice naționale și de cercetare-dezvoltare prin implicarea statului, sectorului privat, mediului academic și științific. Totodată, asigurarea sustenabilității capacității de apărare pe termen mediu și lung nu se poate obține doar în mod individual, sprijinul și capacitățile industriei de apărare ale partenerilor devenind imperios necesare în acest sens.

19. Caracteristicile critice ale războiului modern. Progresul și proliferarea tehnologiilor, combinat cu elemente multidimensionale (terestru, aerian, maritim, informațional, cibernetic și spațial) și la toate nivelurile (strategic, operațional și tactic) ale luptei de apărare, precum și informarea, mobilizarea și motivarea societății au transformat esențial, în spațiu și timp, modul de desfășurare a conflictelor armate. Un exemplu elocvent este războiul din Ucraina. Tehnologiile emergente în domeniul militar și cel cu dublă destinație, uneori în combinație cu cele existente/învechite, prezintă atât noi oportunități, cât și unele riscuri.

Creșterea necesităților de utilizare și acces la mijloacele de producție a acestora au efecte atât pe câmpul de luptă, cât și la nivel strategic. Sistemul de comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere și cercetare (*Command, Control, Communications, Computers, Information Surveillance, Reconnaissance – C4ISR*), structură (și cea socială) a forțelor armate, tipul de armament, muniții și echipament, asigurarea interoperabilității și integrării acestora în conceptele întrunite de instruire, angajare, sustenabilitate multilaterală (din resurse proprii și suport internațional), generarea forțelor, identificarea corectă a obiectivelor strategice și luarea la timp a deciziilor și spațiul cibernetic – reprezintă unele dintre elementele critice de pregătire pentru un conflict extins și de intensitate înaltă, în spațiu și timp.

20. Cooperarea cu ONU, UE și NATO. În actualul context internațional de securitate, în vederea asigurării intereselor sale de securitate națională, Republica Moldova se va baza pe consolidarea dialogului strategic și pe parteneriatele cu organizațiile internaționale în domeniu.

În calitate de membru ONU, Republica Moldova va continua să contribuie la consolidarea rolului acestei organizații în menținerea păcii și securității internaționale, prin contribuția cu personal și tehnică militară la operațiile și misiunile ONU.

Relațiile dintre Republica Moldova și UE au avansat considerabil, odată cu acordarea statutului de țară candidată și lansarea negocierilor pentru aderare. La această etapă, UE abordează oficial relațiile cu Republica Moldova, prin prisma politicii sale de extindere. Cel puțin până în anul 2027, țara noastră va rămâne susținută și de Politica Europeană de Vecinătate (PEV).

În prezent, UE este angajată într-unul dintre cele mai dinamice procese de dezvoltare și consolidare a politicii sale de securitate și apărare. Prin Busola Strategică a UE în domeniul securității și apărării (*Strategic Compass for Security and Defence – SCSD*), a fost definit un set de obiective cuprinzătoare, destinate să susțină dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC), cu orientare pe dezvoltarea capacității de acțiune și instrumente adecvate pentru gestionarea crizelor, sprijinirea partenerilor în dezvoltarea capacităților de apărare, consolidarea capacităților industriale de apărare și protejarea propriilor cetățeni. Semnarea Parteneriatului de Securitate și Apărare RM-UE va consolida și ghida în continuare această cooperare.

O dovadă a angajamentului UE de consolidare a capacităților de apărare ale Republicii Moldova reprezintă asistența furnizată prin intermediul Instrumentului European pentru Pace (*European Peace Facility – EPF*).

Cooperarea cu NATO a progresat considerabil către un dialog politic consolidat, cu manifestarea sprijinului pentru obiectivele de securitate și apărare națională ale Republicii Moldova, vizând integritatea teritorială, promovarea reformelor militare conform principiilor unui stat democratic, sporirea capacităților de apărare și dezvoltare a rezilienței naționale.

Adoptarea de către NATO a Programului Individual al Parteneriatului RM-NATO (*Individual Tailored Partnership Program – ITPP*) cu Republica Moldova va demonstra susținerea puternică din partea Alianței, inclusiv prin implementarea Pachetului Spirit de Consolidare a Capacităților de Apărare (*Enhanced Defence Capacity Building Package – EDCB*).

21. Parteneriate strategice și cooperare internațională. Dialogul strategic privilegiat, aprofundat și multidimensional cu România, în calitate de partener esențial pentru Republica Moldova, cunoaște o dezvoltare semnificativă, creându-se astfel premisele pentru intensificare considerabilă, în special în contextul realizării obiectivului național de integrare europeană și a procesului de reformare a sistemului național de apărare al Republicii Moldova.

Menținerea unui dialog intens cu Ucraina prezintă un interes vital atât pentru asigurarea cooperării bilaterale, cât și pentru consolidarea cooperării regionale în domeniul securității, manifestându-ne disponibilitatea pentru furnizarea de ajutor umanitar Ucrainei în reconstrucția post-conflict. Independența, integritatea teritorială și stabilitatea internă a Ucrainei constituie un element cheie pentru securitate în regiune și pentru Republica Moldova.

Ne bazăm în continuare pe sprijinul consistent oferit de către Statele Unite ale Americii, susținător și partener strategic al Republicii Moldova, în asistența multilaterală în direcționarea și dezvoltarea reformelor cheie, necesare domeniului de securitate și apărare a țării, contribuind substanțial la dezvoltarea statului sub diferite aspecte.

Dezvoltarea parteneriatelor și continuarea cooperării bilaterale și a dialogului în domeniul apărării cu alți parteneri tradiționali: Albania, Austria, Bulgaria, Canada, Cehia, Confederația Elvețiană, Danemarca, Estonia, Finlanda, Franța, Grecia, Ungaria, Italia, Japonia, Letonia, Lituania, Norvegia, Polonia, Regatul Unit, Regatul Țărilor de Jos, Republica Federală Germania, Slovacia, Suedia, Spania, Turcia – contribuie în mod esențial la dezvoltarea capabilităților sistemului național de apărare a Republicii Moldova.

De asemenea, Republica Moldova va evalua posibilitățile de dezvoltare a relațiilor de cooperare în domeniul apărării și cu alte state cu care își identifică interese comune de securitate și de apărare.

CAPITOLUL II. VIZIUNEA STRATEGICĂ ȘI OBIECTIVE

22. Viziunea strategică în domeniul apărării naționale a Republicii Moldova prevede dezvoltarea unui sistem național de apărare robust și modern, cu o resursă umană profesionalizată și capacități adecvate provocărilor de securitate actuale, capabil să asigure prevenirea, descurajarea și respingerea agresiunii la adresa suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, și democrației constituționale. Sistemul de apărare va fi integrat progresiv în structurile europene, contribuind la asigurarea securității durabile a țării.

23. Sistemul național de apărare, cuprinzând și Forțele Armate, trebuie să fie în măsură ca, sub o conducere unitară, să planifice, să pregătească, să conducă și să desfășoare acțiuni de apărare națională pe întreg teritoriul țării, inclusiv o operație militară de înaltă intensitate. Totodată, sistemul național de apărare va asigura îndeplinirea angajamentelor internaționale asumate, prin participarea la misiuni și operații internaționale cu contingente și personal militar și civil al autorităților de resort.

24. Sistemul național de apărare poate fi întrebuințat pentru realizarea altor sarcini, în cazuri stabilite de legislație, în funcție de disponibilitatea capacităților și a resurselor.

25. Pentru aceasta, sistemul național de apărare trebuie să fie în măsură să asigure, la necesitate, folosirea în mod integrat a tuturor instrumentelor puterii de stat și mobilizarea tuturor resurselor naționale.

Obiectivele generale și specifice

26. Implementarea viziunii strategice în domeniul apărării naționale, precum și a prevederilor relevante ale SSN, se va materializa prin îndeplinirea următoarelor **obiective generale (OG) ale politicii de apărare**:

- 1) dezvoltarea și modernizarea capacității naționale de apărare;
- 2) integrarea în arhitectura de securitate și apărare a Uniunii Europene;
- 3) dezvoltarea și aprofundarea relațiilor de cooperare și parteneriate bilaterale, regionale și internaționale în domeniul apărării și securității militare;
- 4) consolidarea credibilității strategice a Republicii Moldova prin atingerea a 1% din PIB, pentru apărarea națională, până în anul 2030;
- 5) poziționarea Republicii Moldova ca furnizor regional și internațional de securitate și ca partener de încredere.

27. Obiectivele generale ale politicii de apărare se vor realiza prin următoarele **obiective specifice (OS)**:

- 1) accelerarea procesului de dezvoltare și modernizare a capacităților militare ale nucleului de bază al Forțelor Armate (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 2) asigurarea funcționalității Forțelor Armate, pentru îndeplinirea misiunilor stabilite, executarea misiunilor de menținere a păcii în zona de securitate, până la reintegrarea pe calea pașnică a regiunii transnistrene (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 3) revigorarea, redresarea și consolidarea procesului de mobilizare și pregătire a economiei naționale, a populației și a teritoriului (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2, 5);
- 4) asigurarea capacității naționale de rezistență în cazul unei agresiuni armate directe (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 3, 5);
- 5) întărirea capacităților instituționale (financiare, umane și materiale) a sistemului național de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-4);
- 6) dezvoltarea capacității de supraveghere și control al spațiului aerian (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2, 5);

- 7) ajustarea cadrului normativ și de politici și armonizarea acestuia cu legislația UE (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 8) stabilirea unui mecanism eficient de planificare a apărării naționale (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-4);
- 9) dezvoltarea de capacități specifice și asigurarea funcționalității eficiente a spațiului cibernetic și informațional în domeniul apărării și securității militare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 10) sporirea eficienței sistemului de avertizare timpurie privind riscurile și amenințările, inclusiv cu caracter hibrid la adresa apărării naționale și securității militare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 11) eficientizarea sistemului de educație, instruire și cercetări științifice în domeniul securității și apărării, în conformitate cu cerințele războiului modern (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 3);
- 12) creșterea calității vieții, protecției sociale a personalului și sporirea atractivității serviciului (militar, special și civil) în cadrul sistemului național de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2, 5);
- 13) dezvoltarea, modernizarea și asigurarea rezilienței infrastructurii critice, de apărare și militare și a celei cu dublă utilizare, civil-militară, inclusiv pentru sectorul energetic (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2, 5);
- 14) dezvoltarea parteneriatelor cu industriile de apărare și comunitățile științifice, naționale și internaționale, privind capacitățile tehnologice moderne (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3);
- 15) eficientizarea și asigurarea interoperabilității și a funcționării integrate a mecanismelor de conlucrare și cooperare interinstituțională (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2);
- 16) dezvoltarea capacităților instituționale ale statului privind comunicarea strategică și combaterea dezinformării (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-5);
- 17) implementarea angajamentelor asumate, valorificarea noilor oportunităților în contextul integrării în UE și cooperării cu NATO, în domeniul apărării și securității militare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-5);
- 18) eficientizarea interoperabilității și a mecanismelor de cooperare cu partenerii externi, dezvoltarea parteneriatelor strategice bilaterale, regionale și multilaterale (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 19) menținerea și extinderea participării Republicii Moldova în misiuni și operații internaționale sub egida UE, ONU, OSCE și NATO (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1-3, 5);
- 20) dezvoltarea culturii de securitate și de apărare, asigurarea transparenței și eficienței managementului apărării (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 1, 2, 4, 5);
- 21) realizarea angajamentelor internaționale, cuprinzând cele asumate prin respectarea tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OG 2, 3, 5).

CAPITOLUL III. DIRECȚII DE ACȚIUNE

28. În vederea realizării obiectivelor politicii de apărare, statul trebuie să dispună sau să furnizeze capacități de apărare, prin dezvoltarea capabilităților militare (cele, care definesc structura de comandă a Forțelor Armate și însăși forțele), civile (asigurate de restul instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității și apărării, în vederea participării la misiuni civile sau de asigurare a sprijinului în operații militare) sau capabilități mixte (civil-militare, constituite pentru a realiza o anumită misiune și sunt asigurate, în comun, de către Forțele Armate și instituții cu responsabilități în domeniul securității și apărării).

29. Obiectivele politicii de apărare urmează a fi realizate prin concentrarea eforturilor naționale în următoarele direcții de acțiune:

30. Dezvoltarea, modernizarea și asigurarea funcționalității capacităților militare întrunite (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-6, 9, 10, 13-19*). Procesul va viza, în primul rând, Forțele Armate, în scopul asigurării suficienței defensive a statului. În acest sens, Forțele Armate trebuie să dispună de o structură de forțe pe timp de pace, cât mai apropiată de organizarea acesteia pe timp de război. Structura de forțe trebuie să cuprindă elemente viabile și avansate tehnologic de comandă și control, de planificare și conducere a operațiilor, instruire instituțională, precum și elemente de generare a forțelor. Aceste componente structurale vor fi asigurate cu personal suficient și calificat, dotate cu armament și echipament modern și interoperabil, necesar realizării viziunii strategice.

Pentru îndeplinirea direcției asumate, noi vom:

- 1) implementa principiul de comandă și control centralizat și execuție descentralizată;
- 2) dezvolta capabilități de luptă și de sprijin de luptă agile, receptive și letale, care vor asigura funcționalitatea Forțelor Armate. O atenție specială, în acest sens, va fi acordată capacității de apărare antiaeriană, comandă și control, artilerie, mobilitate și manevră, geniu, avertizare timpurie, informații și cercetare militară, forțe speciale, protecție a forțelor, comunicații și securitate cibernetică;
- 3) dezvolta capabilități de sprijin logistic și medical multilateral;
- 4) realiza procese de modernizare și finalizare a înlocuirii tehnicii, armamentelor și echipamentelor învechite cu sisteme performante și interoperabile cu statele partenere;
- 5) asigura resurse financiare și materiale în scopul asigurării modernizării și administrării eficiente a infrastructurii militare, conform cerințelor specifice.

Forțele Armate, ca nucleu al sistemului național de apărare, vor deține capabilități și vor spori eforturile de generare și instruire a forțelor pregătite și capabile să execute misiunile care le sunt atribuite, inclusiv cu suportul partenerilor.

Pentru aceste eforturi vom realiza proiecte și programe de dezvoltare la nivel național și cu sprijinul partenerilor (pe linie bilaterală și suportul UE, NATO etc.).

31. Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-6, 15*) are scopul de a consolida capacitățile de mobilizare economică în contextul asigurării unei apărări naționale eficiente și robuste. Vom revigora mecanismul de mobilizare și pregătire de mobilizare, în conformitate cu legislația. Aceste măsuri vor sprijini eforturile de pregătire și răspuns la crize, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung și se vor concentra, în primul rând, pe elaborarea Planului de mobilizare a economiei naționale, dezvoltarea și punerea în aplicare a Registrului de stat al resurselor de apărare și asigurarea alocărilor de resurse suficiente pentru Agenția Rezerve Materiale.

În acest sens, autoritățile administrației publice de toate nivelurile, în cooperare cu sectorul privat și mediul de afaceri, vor contribui la elaborarea și implementarea Planului de mobilizare a economiei naționale și vor susține acțiunile pregătirii de mobilizare și ale mobilizării propriu-zise, în conformitate cu responsabilitățile ce le revin.

Totodată, crearea și funcționarea bazei de date a resurselor de apărare va fi realizată prin acordarea accesului necesar la alte sisteme informaționale automatizate ale autorităților publice.

Acest pas va asigura colectarea, stocarea, actualizarea și analiza datelor asociate resurselor destinate mobilizării și de apărare. Mai mult ca atât, va permite dezvoltarea unui sistem de management a resurselor de apărare eficient și modern, care va permite conducerii la nivel instituțional și național să ia decizii bine informate și în timp util.

O atenție aparte va fi acordată pregătirii și menținerii capacității de mobilizare, care va continua să se realizeze prin instruirea populației, instituțiilor și rezerviștilor, prin pregătirea teritoriului pentru apărare, precum și prin asigurarea încadrării la nivelul calitativ și cantitativ al necesarului planificat. Vor fi organizate și desfășurate exerciții la toate nivelurile (strategic, operațional și tactic), în scopul testării capacității decizionale naționale, rolurilor și responsabilităților, cooperării, procedurilor de răspuns ale forțelor destinate apărării naționale, pregătirii rezerviștilor și a capacității de generare a forțelor. Va fi examinată oportunitatea instituirii și stabilirii statutului serviciului militar în rezervă, cu acordarea calității de rezervist voluntar.

Autoritățile publice de toate nivelurile vor identifica și înlătura și/sau atenua deficiențele de ordin economic, legislativ, de coordonare, de responsabilitate și organizațional, conform competențelor stabilite de legislație.

Se vor întreprinde măsuri necesare pentru consolidarea capacității operaționale ale rezervei Forțelor Armate, rezervelor de stat și de mobilizare. Totodată, va fi stabilită succesiunea/algoritmii implicării sectorului privat în procesul de mobilizare a infrastructurii și a resurselor. Vom întreprinde măsuri în scopul revigorării capacităților de apărare teritorială și protecției civile.

32. Dezvoltarea și punerea în aplicare a Conceptului de rezistență națională (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-5, 9-11, 15) în cazul unei agresiuni armate directe asupra țării. Direcția asumată se va realiza printr-o abordare unitară la nivel național, care va include și valorificarea expertizei partenerilor și a lecțiilor rezultate în urma războiului din Ucraina. Adicional, în programele instituțiilor de învățământ în domeniul militariei, vor fi incluse tematicile specifice luptei de rezistență, vor fi efectuate studii analitice și vor fi elaborate conceptele specifice luptei de rezistență.

33. Consolidarea capacității instituționale și asigurarea unui management eficient și transparent a sistemului național de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-5, 7, 8, 15, 17-19) este de o importanță primordială. Managementul sistemului național de apărare trebuie să asigure gestionarea funcționării acestuia, într-o manieră sistematică și transparentă, pe termen mediu și lung, corespunzător standardelor înalte de calitate. Acest obiectiv se va realiza printr-un proces eficient de luare a deciziilor, în cadrul unui sistem de conducere la nivel național. Astfel, se va asigura organizarea structurală adecvată, cu entități relevante și resursele necesare, care să realizeze sarcinile de importanță majoră și coerență interinstituțională, precum și de adaptare continuă la nevoile specifice și evoluțiile în domeniul apărării.

De asemenea, se va urmări o aplicare riguroasă a documentelor, în baza cărora se realizează planificarea apărării și se va instituționaliza și optimiza procesul de planificare, alocare și utilizare a resurselor destinate apărării.

Accentul se va pune pe responsabilizarea instituțiilor statului, de toate nivelurile, cu atribuții în domeniul apărării, precum și a societății în raport cu imperativul dezvoltării și asigurării funcționalității sistemului național de apărare. Dezideratul va fi realizat printr-o comunicare eficientă, cu privire la bugetul apărării, dezvoltarea și/sau îmbunătățirea culturii de securitate și apărare instituțională și a protecției societății etc.

În cadrul sistemului național de apărare o atenție deosebită va fi acordată sporirii capacităților instituționale de supraveghere, responsabilitate și anticorupție.

34. Dezvoltarea capacității de supraveghere și control al spațiului aerian (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1, 2, 5, 6, 10, 13, 14, 15, 17, 18). Războiul din Ucraina și caracteristicile teritoriului Republicii Moldova au evidențiat, încă o dată, importanța critică a dotării Forțelor Armate cu un sistem modern și fiabil de apărare aeriană. Această cerință se va realiza prin

asigurarea graduală (etapizată) cu echipamente specifice, dezvoltarea infrastructurii, instruirea personalului, asigurarea mentenanței și suportului logistic etc.

Complementar, va fi dezvoltat un sistem integrat de avertizare timpurie, bazat pe informații provenite din toate sursele disponibile (senzori, Vehicule aeriene fără pilot (UAV), informații din partea populației etc.). Un accent deosebit se va pune pe dezvoltarea unui sistem integrat de vehicule aeriene fără pilot (UAV), capabile să execute un spectru larg de misiuni. Integrarea și interoperabilitatea cu sistemele de supraveghere și control al spațiului aerian ale UE, va fi realizată prin dezvoltarea parteneriatelor cu statele vecine și organizațiile regionale, privind schimbul de date aeriene. Realizarea acestui deziderat va avea la bază necesitatea de investiții naționale, precum și a celor oferite de către parteneri atât pe linie bilaterală cât și suportul UE, NATO etc., în materie de echipament, tehnologii, informații și instruire.

35. Ajustarea cadrului legal și a proceselor de reformă a sistemului național de apărare (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-5, 7, 8, 15, 17, 20, 21*). Sistemul național de apărare are nevoie de un cadru legal care să determine procese și mecanisme coerente, eficiente și interoperabile, în măsura să pună la dispoziție instituțiilor responsabile instrumentele necesare gestionării diverselor categorii de provocări sistemice. În scopul creșterii rezilienței întregului sistem și evitarea unor discrepante, suprapuneri sau omiteri sistemice, demersurile legislative vor fi efectuate printr-o abordare sincronizată și o coordonare eficientă interinstituțională pe domeniul apărării, în special dintre Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, serviciile speciale, precum și alte instituții cu atribuții în domeniul apărării naționale.

Concomitent, vor fi create și implementate instrumente/tehnici/mecanisme de asigurare a interoperabilității interinstituționale (corelarea planurilor situaționale, standardizarea proceselor de comunicare, instruire și exerciții etc.). Coordonarea acestor eforturi va fi realizată sub control și monitorizare din partea conducerii sistemului național de apărare, ca una din măsurile controlului democratic și civil asupra sistemului de securitate și apărare.

Respectiva direcție presupune reglementarea clară a nivelurilor conducerii sistemului național de apărare (politic, politico-militar, militar), revizuirea structurii, rolului, responsabilităților și mecanismelor de conlucrare între componentele forțelor destinate apărării naționale, cuprinzând și componentă civilă, pe timp de asediu și război. Un efort major în acest sens, va fi orientat pe stabilirea clară a structurii Forțelor Armate, ca element de bază în ducerea acțiunilor de apărare și operații militare, precum și a rolului Ministerului Apărării ca autoritate publică centrală, cu responsabilități în asigurarea apărării naționale și securității militare.

Va fi asigurată armonizarea cadrului normativ național în domeniul apărării cu cel al UE și/sau țărilor europene, precum și cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, în special, în ceea ce privește domeniile ce țin de securitatea umană, respectarea drepturilor omului, protecția civililor și a personalului umanitar, protejarea patrimoniului cultural național și internațional.

36. Consolidarea protecției spațiului cibernetic (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1, 2, 4, 5, 9, 13, 15*). Securitatea și apărarea cibernetică sunt elemente fundamentale ale procesului de consolidare a rezilienței naționale și a capacității de rezistență. Obiectivul strategic în acest domeniu îl reprezintă asigurarea rezilienței și securității cibernetică a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice, precum și a furnizorilor de servicii esențiale pentru susținerea unor activități societale și economice critice.

Forțele Armate își vor întări capacitățile de securitate cibernetică, prin sporirea capacităților instituționale, rezilienței sistemelor informatice și de comunicații proprii și eficientizarea capacității de detecție și investigare rapidă și răspuns la atacurile cibernetică, concomitent cu perfecționarea măsurilor de protecție a informațiilor clasificate gestionate, împreună cu creșterea culturii de securitate a personalului și cooperarea cu partenerii.

Totodată, în asigurare protecției spațiului cibernetic, un rol important va reveni structurilor Ministerului Apărării, Agenției pentru Securitate Cibernetică, I.P. „Serviciul Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică”, Centrelor de răspuns la incidente cibernetice sectoriale, precum și Institutului Național de Inovații în Securitatea Cibernetică „Cybercor”.

În acest sens, în afară de investiții naționale, suportul și cooperarea cu partenerii, atât pe linie bilaterală, cât și cu UE, NATO etc., în materie de echipament, tehnologii, schimb de informații și instruire, va fi critic.

37. Consolidarea capacităților și mecanismelor naționale de anticipare, prevenire și contracarare a amenințărilor și riscurilor la adresa securității statului, inclusiv celor cu caracter hibrid (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 15, 16, 18). Războiul din Ucraina a demonstrat că evaluarea permanentă a mediului strategic de securitate și a situației politico-militare pe plan intern și la nivel regional, este o cerință determinantă în asigurarea procesului decizional exercitat de către factorii și centrele de conducere.

Dezvoltarea și menținerea capacităților de analiză și evaluare a unui spectru larg de informații impune realizarea și menținerea unor capacități militare și civile în domeniul apărării, care va fi pregătit de luptă permanent. Aceste capacități vor asigura supravegherea continuă, avertizarea timpurie și schimbul interinstituțional de informații, precum și o reacție hotărâtă în situații de criză, în baza analizei indicatorilor relevanți. În acest sens, vor fi organizate activități de verificare a procedurilor și mecanismelor de acțiune, a planurilor operaționale și a sistemului de alertă la nivel național, în cazurile de instituire a stării de urgență, asediu sau război.

Totodată, se va ține cont de perfecționarea și modernizarea sistemelor de alarmare, înștiințare și avertizare a populației, în cazul crizelor generate de situații de urgență majoră.

Complementar, vor fi dezvoltate relațiile cu partenerii externi atât pe linie bilaterală, cât și cu UE și NATO, în domeniul îmbunătățirii capacității de cunoaștere a situației și de avertizare timpurie.

38. Perfecționarea și dezvoltarea sistemului de instruire și învățământ militar (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1, 2, 4, 5, 11, 12, 15, 18) are ca obiectiv fundamental asigurarea unei pregătiri unitare și interoperabile/compatibile a tuturor forțelor destinate apărării naționale, în conformitate cu sarcinile și misiunile specifice în situații de asediu și război. Efortul va fi ghidat de următoarele principii cheie:

1) Perfecționarea sistemului de formare inițială, specifică și continuă a forțelor destinate apărării naționale, astfel încât toate componentele să fie instruite conform sarcinilor și capacităților specifice, în vederea corelării cu necesitățile operative ale conceptului de angajare a forțelor și realitatea mediului operațional;

2) Dezvoltarea sistemului de învățământ în domeniul militariei, flexibil, orientat spre lideri de toate nivelurile (strategic, operațional și tactic), motivați, competenți, profesioniști, pregătiți corespunzător cerințelor sistemului național de învățământ și ale standardelor internaționale;

3) Integrarea în programele de pregătire și instruire a lecțiilor însușite din evoluțiile contextului regional de securitate, inclusiv războiul din Ucraina. Va fi realizată adaptarea rapidă a planurilor și curriculumului de învățământ al Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” la evoluția noilor tehnologii și modalități de luptă, aliniată la cerințele specifice războiului modern;

4) Consolidarea capacității de conducere la nivel operativ și strategic, prin desfășurarea de antrenamente și exerciții întrunite în domeniul apărării naționale;

5) Implementarea, cu suportul partenerilor, a programelor de formare continuă, schimb de experiență și lecții însușite, conștientizarea și adaptarea celor mai bune practici în domeniu, cu identificarea și aplicarea unor metode din practica internațională;

6) Implementarea disciplinelor opționale în domeniu securității și apărării în programe curriculare pentru instituțiile de învățământ universitar, programe de educație militar-patriotică a tinerei generații, precum și valorificarea tradițiilor istorice în societate;

7) Asigurarea, printr-o coordonare și colaborare eficientă, a coerenței, compatibilității operaționale, interoperabilității interinstituționale și cu statele partenere.

În toate aceste măsuri asumate vor fi implicate comunitățile academice, mass-media și societatea civilă.

39. Perfecționarea sistemului de protecție socială a efectivului structurilor sistemului național de apărare (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 2, 3, 10, 14, 18*). Asigurarea unei resurse umane de calitate rămâne a fi baza sustenabilității sistemului național de apărare. În acest sens, se va realiza și implementa măsuri de gestionare a problemelor sociale cu care se confruntă personalul sistemului național de apărare și familiile acestora. Astfel, se va urmări îmbunătățirea cadrului legal privind salarizarea personalului, crearea condițiilor pentru înlăturarea inechităților și discrepanțelor majore din sistemul de salarizare. Vor fi întreprinse măsuri pentru asigurarea creșterii calității vieții și îmbunătățirea condițiilor adecvate de lucru și de trai pentru întregul personal.

Recrutarea și retenția personalului din cadrul sistemului național de apărare se va realiza prin identificarea și implementarea măsurilor adecvate pentru creșterea atractivității profesiei militare și a competitivității instituției militare pe piața forței de muncă. Planificarea și realizarea recrutării și selecției se va face în acord cu necesitățile reale pentru asigurarea îndeplinirii misiunilor, adoptându-se măsurile necesare creșterii gradului de retenție a personalului, concomitent cu stimularea performanței profesionale.

În acest sens, vor fi implementate stimulente, inclusiv financiare, axate pe instituirea unor indemnizații de încadrare atractive și a unor facilități motivaționale și criterii pentru semnarea unor contracte consecutive de îndeplinire a serviciului militar, dar și menținerea unui salariu minim pe sector, cel puțin la nivelul salariului mediu pe economie etc.

40. Asigurarea securității, integrității și a funcționalității eficiente a infrastructurii critice de apărare și militare (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 2-4, 6, 7, 9, 13, 15, 21*). Un rol central îl va avea consolidarea infrastructurii critice, pe baza unei abordări unice din partea instituțiilor statului. În cadrul acestui efort, va fi asigurată evaluarea continuă, protecția și funcționalitatea optimă a infrastructurii critice a statului. Totodată, la necesitate, va fi revizuit rolul, responsabilitățile și principiile de activitate ale instituțiilor cu responsabilități în domeniu.

De asemenea, eforturile majore vor fi orientate către modernizarea, standardizarea și corelarea infrastructurii de apărare și militare cu misiunile, structura de forțe și procesul de dezvoltare a capacităților militare.

O atenție deosebită va fi acordată asigurării rezilienței energetice prin creșterea capacității locale de generare a energiei și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie. Pentru aceasta, vom investi în dezvoltarea infrastructurii energetice, reducerea dependenței de sursele de import, valorificarea tehnologiilor energiei regenerabile, crearea și menținerea stocurilor de combustibili, precum și implementarea măsurilor de eficiență energetică pentru diminuarea consumului specific de energie.

Se vor explora căi de atragere de fonduri, inclusiv europene, pentru finanțarea proiectelor de importanță critică.

41. Dezvoltarea etapizată a industriei naționale de apărare și conectarea la lanțurile valorice și activitățile industriei europene de apărare (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-5, 7, 14, 15, 17, 18*). În contextul de securitate regională, lipsa unui spectru cuprinzător, sustenabil și rentabil de industrie și capacități tehnologice de apărare proprii - reprezintă o provocare majoră. În procesul de dezvoltare și modernizare pe termen mediu și lung, aceasta va fi atenuată de sprijinul industriei de apărare a partenerilor, precum și prin studiul și valorificarea pieței internaționale de tehnologii emergente și disruptive de apărare. În aceste condiții, se impun identificarea de măsuri imediate pentru asigurarea unei autonomii proprii de capacități critice de apărare.

Pentru acest scop, vor fi valorificate capacitățile tehnologice și industriale naționale cu implicarea activă a statului, sectorului privat, organizațiilor non-guvernamentale și mediului academic și științific. Măsurile și intervențiile aferente, vor fi focusate pe următoarele dimensiuni:

- 1) dezvoltarea cadrului normativ în domeniul industriei naționale de apărare;
- 2) dezvoltarea capacităților de cercetare-dezvoltare și expertiză națională, precum și stimularea cercetării-inovării în domeniul industriei militare și al produselor cu dublă utilizare;
- 3) stimularea investițiilor publice și private (autohtone și străine) în producerea de armament și muniții, implicit prin valorificarea platformelor investiționale și a schemei de ajutor de stat regionale stabilite în strategii și programe de dezvoltare economică și industrială la nivel național;
- 4) consolidarea industriei naționale de apărare prin managementul achizițiilor pentru apărare;
- 5) conectarea industriei naționale de apărare cu industria europeană și dezvoltarea parteneriatelor și cooperării în domeniu;
- 6) asigurarea unui mediu economic sustenabil, incluziv, competitiv și atractiv pe dimensiunea investițională și antreprenorială, cuprinzând extinderea parteneriatelor strategice de cooperare.

42. Perfecționarea sistemului de achiziții strategice în domeniul apărării (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-8, 14, 15, 18, 20). Managementul achizițiilor pentru apărare va urmări utilizarea eficientă a fondurilor alocate într-un sistem cadru funcțional și flexibil. Acesta va include procese și proceduri definite, pentru a planifica și executa achiziții anuale și multianuale strategice, inclusiv centralizate la nivel național și în comun cu UE, precum și alți parteneri. În acest sens, vor fi inițiate și continuate acțiuni de ajustare a cadrului normativ și racordare la standardele și rigorile UE.

De asemenea, vor fi întreprinse măsuri privind îmbunătățirea cadrului normativ pentru asigurarea achizițiilor necesare completării rezervelor de stat și de mobilizare. Va fi asigurată armonizarea permanentă a politicilor de achiziții cu planificarea apărării și cu resursele puse la dispoziție.

43. Dezvoltarea și diversificarea programelor de cercetare-dezvoltare și inovare din domeniul securității și apărării (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-4, 11, 13, 14, 17, 21) se vor obține în corelație cu necesitățile de cercetare-dezvoltare a sectorului de securitate și apărare. Creșterea competenței științifice naționale în domeniul apărării se va realiza prin extinderea și diversificarea domeniilor științifice de cercetare, prin intermediul valorificării practice a rezultatelor științifice și consolidarea raporturilor dintre entitățile de cercetare-dezvoltare la nivelul mediului academic național, societate civilă, organizații neguvernamentale și mediul privat.

Eforturile vor fi orientate spre analiza problemelor actuale, identificarea factorilor de risc și a soluțiilor inclusive de contracarare a acestora, asigurând aplicarea lor în procesele de dezvoltare a sistemului național de apărare în general și a Forțelor Armate în particular.

În vederea dezvoltării nivelului de expertiză, se va spori participarea specialiștilor din unitățile de cercetare-dezvoltare ale sistemului de apărare națională la proiecte/activități derulate în cooperare cu instituțiile internaționale de profil. Experiența obținută din cooperarea cu partenerii și lecțiile însușite în contextul războiului din Ucraina, va fi întrebuintată în interesul formării capacității naționale, aplicând exemplele de bună-practică și îmbunătățind cele deja existente.

44. Dezvoltarea și eficientizarea mecanismelor de comunicare strategică și protecție a spațiului informațional (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-6, 10, 12, 15-21). Procesul în cauză reprezintă un element esențial în combaterea amenințărilor hibride, în special a campaniilor de dezinformare și propagandă ce vizează Republica Moldova. În acest sens, va fi asigurată sinergia acțiunilor, care să asigure dezvoltarea capacităților instituționale de comunicare strategică și combatere a dezinformării. Acțiunile scontate vor fi obținute prin punerea în aplicare a mecanismelor de coordonare și cooperare interinstituțională la toate nivelurile, inclusiv prin

preluarea practicilor internaționale. Totodată, vor fi implementate soluții tehnice corespunzătoare, în scopul monitorizării și analizei continue a spațiului informațional.

Interacțiunea dintre instituțiile de apărare și societatea civilă este profund relaționată de maturitatea democratică și transparența reciprocă. Astfel, va fi îmbunătățit dialogul și transparența, cu asigurarea transmiterii informațiilor veridice, prin canale credibile și sigure.

Un rol important va avea Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării, destinat consolidării și îmbunătățirii eforturilor interinstituționale în lupta împotriva dezinformării, manipulării informațiilor și împotriva acțiunilor coordonate de răspândire a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care prezintă pericol sau pot prejudicia securitatea națională și periclita realizarea intereselor naționale.

45. Asigurarea integrării în arhitectura de securitate și apărare europeană (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-3, 5-15, 17-21). Acest efort se va realiza prin intensificarea dialogului politic și cooperării practice cu UE pe dimensiunile Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC) și Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC) în vederea prevenirii conflictelor și gestionării crizelor, precum și a asigurării stabilității regionale.

Va fi asigurată implementarea obiectivelor Planului Național de Aderare la UE, specifice domeniului securității și apărării. Totodată, vor fi valorificate formatele de dialog la nivel înalt, inclusiv cele subsumate Parteneriatului RM-UE de Securitate și Apărare. În acest sens, vor fi studiate posibilitățile extinderii ariilor de cooperare cu instituțiile UE, în principal în contextul desfășurării Misiunii de Parteneriat a Uniunii Europene în Republica Moldova (*EU Partnership Mission in the Republic of Moldova-EUPM*).

În contextul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul inițiativelor și structurilor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (*European Peace Facility - EPF*), Cooperarea Structurată Permanentă în domeniul apărării și securității în cadrul Uniunii Europene (*Permanent Structured Cooperation - PESCO*), Agenția Europeană de Apărare (*European Defence Agency - EDA*) etc.). Vor fi depuse eforturi necesare în scopul adaptării cadrului normativ național, în perspectiva participării la implementarea inițiativelor europene dedicate dezvoltării de capacități militare și creșterii capacității operaționale. Vor fi valorificate și oportunitățile de efectuare a achizițiilor comune și colaborare prin intermediul agențiilor europene specializate.

Un efort deosebit va fi direcționat spre aprofundarea dialogului politic și cooperării practice cu NATO, în domeniul apărării și securității. În acest sens, vor fi consolidate și valorificate la maxim mecanismele și platformele de cooperare existente mai ales în contextul asigurării interoperabilității multilaterale cu statele partenere. O prioritate, în acest sens, o constituie și implementarea Pachetului Sporit de Consolidare a Capacităților de Apărare (EDCB). Totodată, vor fi stabilite noi oportunități de cooperare, în special, în contextul revizuirii mecanismului de cooperare cu NATO, prin elaborarea Programul Individual al Parteneriatului RM-NATO (ITPP).

46. Consolidarea credibilității, parteneriatelor strategice și de cooperare (contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-6, 8, 10, 11, 13, 14, 18, 19, 21). În acest sens, vom continua cu determinare implementarea angajamentelor asumate în procesul dezvoltării și modernizării capacității naționale de apărare, cu asigurarea creșterii treptate a alocărilor bugetare pentru apărarea națională la 1% din PIB, până în anul 2030.

Vor fi dezvoltate și/sau eficientizate programele, planurile, inițiativele și acordurile bilaterale, cu partenerii relevanți, în diferite formate de cooperare, urmărindu-se intensificarea diplomației apărării și a mecanismelor de cooperare și asistență. Un efort deosebit va fi direcționat spre asigurarea interoperabilității cu partenerii.

Vor fi consolidate parteneriatele strategice de securitate și apărare, prin încheierea de noi acorduri, care să conțină și garanții de securitate și apărare, menite să contribuie la asigurarea

stabilității regionale și la îndeplinirea angajamentelor asumate și a obiectivelor strategice de securitate.

De asemenea, vom continua să dezvoltăm cooperarea bilaterală și dialogul pe dimensiunea apărării cu partenerii tradiționali, urmărindu-se concomitent extinderea sau inițierea cooperării și cu alte state.

În acest sens, vor fi intensificate și aprofundate parteneriatele în domeniul securității și apărării cu Statele Unite ale Americii, Republica Franceză, Republica Federală Germania, Regatul Unit, Republica Italiană, Republica Turcia, Republica Polonă, Republica Cehă, Republica Lituania, Republica Letonia, Republica Estonia, Regatul Țărilor de Jos, Regatul Suediei, Regatul Spaniei, Regatul Norvegiei, Regatul Danemarcei etc.

Se va intensifica consolidarea parteneriatului strategic privilegiat, profund și multidimensional cu România, în calitate de partener esențial pentru Republica Moldova, inclusiv prin mecanismul comisiei mixte moldo-române în domeniul apărării.

Vom dezvolta și aprofunda parteneriatul în domeniul securității și apărării cu Ucraina, și prin revizuirea ariilor de cooperare existente și identificarea altor posibilități.

La fel, vor fi evaluate căile de dialog cu organizațiile internaționale și partenerii privind identificarea soluțiilor în vederea retragerii forțelor armate ale Federației Ruse și a distrugerii și/sau evacuării stocului de muniții depozitate pe teritoriul Republicii Moldova, sub supraveghere internațională.

47. Consolidarea și sporirea potențialului de furnizor de securitate (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 2, 5, 10, 12, 17, 18, 21*). Se va realiza, prin asigurarea îndeplinirii angajamentelor asumate și continuarea dialogului cu partenerii, structurile și instituțiile internaționale abilitate. Efortul va fi orientat pe extinderea participării la misiunile și operațiile internaționale sub egida UE, ONU, OSCE și NATO, cu specialiști și/sau contingente naționale sau multinaționale (împreună cu partenerii), militare, civile și de poliție, inclusiv până la nivel de batalion.

În vederea asigurării interoperabilității cuprinzătoare cu partenerii, vor fi dezvoltate facilități specifice de instruire, va fi asigurată dotarea cu echipament adecvat misiunilor, precum și se va intensifica participarea la activități comune de instruire și planificare, exerciții internaționale și multinaționale. Vor fi întreprinse acțiuni pentru intensificarea dialogului politic și a cooperării practice cu statele membre UE, în contextul eforturilor continue de stabilizare a situației de securitate în regiunea Mării Negre.

48. Fortificarea sistemului medical public și departamental (*contribuie direct sau tangențial la implementarea OS 1-5, 12*). Va continua procesul de dezvoltare a unui sistem medico-militar performant, calitativ și eficient, integrat în structura organizațională militară, capabil să asigure servicii medicale primare, ambulatoriu, specializate și spitalicești, expertiză medico-militară, precum și sprijinul medical operațional al forțelor.

În scopul asigurării standardizării și uniformizării protocoalelor medicale de tratament al pacienților, se va aprofunda cooperarea și conectarea cu rețelele internaționale de schimb de date medicale militare.

Concomitent, vor continua proiectele de asistență destinate creșterii capacității de reacție și expertiză medicală, prin achiziționarea de laboratoare, tehnică și echipamente medicale, precum și adaptarea serviciilor medicale și a pregătirii personalului medical pentru situații de urgență, stare de asediu și război.

La nivel național, va fi asigurată creșterea capacității integrate de reacție și de intervenție rapidă în situații de urgență, funcționalitatea și sustenabilitatea sistemului de sănătate publică, prin integrarea timpurie a resurselor medicale civile, militare și comerciale atât proprii, cât și ale partenerilor în procesul de planificare a acțiunilor de apărare.

CAPITOLUL IV. RESURSE PENTRU REALIZAREA APĂRĂRII NAȚIONALE

49. Realizarea pe termen mediu și lung a obiectivelor prezentei Strategii, a asigurării funcționalității sistemului național de apărare și utilizarea eficientă a resurselor, poate avea loc în următoarele condiții: (a) asigurarea alocărilor bugetare pentru apărarea națională conform

prevederilor SSN, creșterea treptată, astfel încât, până în anul 2030, bugetul să atingă 1% din PIB; (b) asigurarea cu resurse umane adecvate pentru apărarea statului; (c) menținerea capacității permanente de reziliență a statului și societății în toate domeniile.

Eforturile naționale pentru dezvoltarea capacităților necesare apărării naționale se bazează pe utilizarea eficientă a întregii game de resurse puse la dispoziție, îndeosebi a celor umane, financiare și materiale. Aplicarea sistemului de planificare, programare, bugetare și de evaluare a forțelor, activităților și resurselor instituțiilor, va contribui în mod esențial la planificarea și utilizarea cu maximă eficiență a resurselor, în funcție de obiectivele expuse în Strategie. Suplimentar alocărilor bugetare naționale, în procesul de identificare și asigurare a resurselor necesare implementării prezentei Strategii, va fi luată în considerare și asistența partenerilor.

Secțiunea 1. Resurse financiare

50. Elementul esențial în realizarea obiectivelor politicii de apărare constă în asigurarea resurselor financiare din contul bugetului de stat și asistenței partenerilor externi. Experiențele anterioare demonstrează convingător că aprobarea unei strategii în domeniul apărării, ce nu este asigurată financiar, duce la diminuarea considerabilă a capacității de apărare a statului. Prin urmare, alocarea resurselor financiare necesare pentru implementarea Strategiei, trebuie să rămână un obiectiv prioritar al conducerii statului și, aceste resurse, trebuie să fie majorate corespunzător riscurilor și amenințărilor emergente.

51. Ținând cont de complexitatea, durata și resursele necesare procesului de menținere, dezvoltare și modernizare a capacităților naționale de apărare și de prevederile SSN, alocarea financiară pentru apărarea națională va fi asigurată prin creșterea treptată, astfel încât, până în anul 2030, bugetul să atingă 1% din PIB. **În mod prioritar, alocările vor fi orientate spre menținerea, dezvoltarea și modernizarea capacității operaționale a componentei de bază a Forțelor Armate, precum și spre sporirea contribuției la asigurarea securității regionale și internaționale.**

52. În scopul asigurării procesului de dezvoltare și modernizare, din bugetul de apărare, va fi asigurată alocarea a minimum 25%, pentru înzestrare și modernizare și 2%, pentru cercetare-dezvoltare, inovare și investiții locale în asigurarea unei autonomii proprii de capabilități critice.

53. Ulterior, având în vedere dezideratul național de integrare europeană, în vederea asigurării **funcționalității, dezvoltării, modernizării și integrării sistemului de apărare pe termen lung în sistemul european de securitate și apărare**, Republica Moldova va tinde spre media alocărilor bugetare europene.

Secțiunea 2. Resurse umane

54. Oamenii constituie baza funcționării sistemului de apărare, care operaționalizează și determină valoarea tuturor celorlalte componente. Pregătirea și dezvoltarea profesională prin învățare pe tot parcursul vieții continuă să rămână a fi imperativul cheie pentru profesionalizarea sistemului național de apărare. Acestea vor fi transpuse în practică cu scopul îmbunătățirii permanente a sistemului de învățământ în domeniul militariei, prin cooperare cu partenerii externi, precum și prin intermediul programelor naționale de dezvoltare profesională în domeniul securității și apărării, asigurate de instituțiile statului și societatea civilă.

Menținerea unui proces viabil de asigurare a sistemului național de apărare cu resurse umane este dependent de majorarea resurselor financiare alocate în acest sens. Acțiunile prioritare vor fi orientate spre crearea condițiilor de valorificare a rezervelor existente și prin atragerea unui număr mai mare de cadre profesionale calificate și specialiști în instituțiile și structurile de forță ale sistemului național de apărare. Totodată, va fi menținut sistemul mixt de completare/recrutare a Forțelor Armate (militari în termen și prin contract), cu predominarea serviciului militar prin

contract. Abordarea în cauză va rămâne una din modalitățile principale prin care Republica Moldova poate pregăti rezerva Forțelor Armate și cetățenii săi pentru apărarea Patriei.

55. Pentru a asigura o abordare cuprinzătoare, eficientă și incluzivă privind egalitatea de gen, va fi implementat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea. Totodată, vor fi luate măsuri tangibile de creștere a nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare menite să asigure, inclusiv interoperabilitatea cu partenerii, măsuri de reducere a stereotipurilor și barierelor în domeniu, dar și o creștere a eficienței mecanismelor de prevenire, raportare și examinare a cazurilor de discriminare.

Secțiunea 3. Resurse materiale

56. Guvernul va continua alocarea resurselor materiale suficiente pentru întărirea eficacității sistemului național de apărare. O atenție sporită va fi acordată dezvoltării și modernizării capabilităților militare ale Forțelor Armate.

57. Capacitatea de mobilizare este un element important a rezilienței statului și trebuie să fie coordonată într-o manieră coerentă și integrată. În acest sens, elaborarea și aprobarea Planului de mobilizare a economiei naționale, dezvoltarea și punerea în aplicare a Registrului de stat al resurselor de apărare, precum și asigurarea Agenției Rezerve Materiale cu resursele adecvate/suficiente, este una primordială. Guvernul va intensifica supravegherea și controlul privind corectitudinea executării responsabilităților de mobilizare, conform legislației, de către autoritățile publice și sectorul privat.

58. Aceste procese vor impune ajustarea, eficientizarea și digitalizarea mecanismelor necesare proceselor de mobilizare, precum și capacitatea sporită de conlucrare a instituțiilor statului.

CAPITOLUL V. IMPACT

59. Relatând contextul strategic, recurgerea la forța armată și ocuparea teritoriului altui stat sunt realități ce reprezintă o amenințare sistemică, nu doar pentru țările din regiune, dar și pentru toate democrațiile consolidate, care afectează și statul Republica Moldova, societatea și cetățeanul. Efectele pe termen mediu și lung, ce derivă din implementarea Strategiei vor fi condiționate de alocări bugetare de stat și suportul partenerilor.

60. Strategia va promova viziunea comprehensivă a sistemului național de apărare, ce are drept scop dezvoltarea, modernizarea și buna funcționare a acestuia, prin responsabilizarea tuturor instituțiilor abilitate în vederea protejării societății și a cetățenilor. Documentul va avea un impact considerabil asupra tuturor grupurilor țintă - statul, societatea și cetățeanul.

61. Implementarea Strategiei va asigura un mediu de securitate stabil și sigur întregii societăți, precum și încrederea cetățenilor în capacitatea statului de asigurare a apărării naționale. De asemenea, menținând funcționalitatea și capacitatea adecvată a sectorului de apărare și securitate militară, se va contribui la siguranța desfășurării proceselor pe alte domenii ale statului, cum ar fi: politic, diplomatic, informațional, economic, social, de securitate și ordine publică, tehnologic etc.

62. Totodată, apărarea și securitatea militară ca unul dintre elementele de bază ale capacității de reziliență a statului și societății, va garanta o prosperitate economică sustenabilă și de calitate, atrăgând investiții din surse externe, care vor avea un impact direct asupra dezvoltării și bunăstării societății și cetățeanului.

63. Odată cu acțiuni directe și investiții pe termen mediu și lung din partea statului în sectorul de apărare și securitate militară, va crește credibilitatea, interesul și investițiile partenerilor pentru dezvoltarea și modernizarea capacităților naționale de apărare.

64. Implementarea prezentei Strategii va contribui la sporirea capacităților instituționale de reacție și gestionare la situații de criză, de gestionare a riscurilor și amenințărilor, și a celor hibride, la adresa apărării naționale și securității militare, consolidând astfel, capacitatea de reziliență a statului și societății.

65. În contextul obiectivului național de integrare europeană, Strategia va deveni un instrument de apropiere și integrare a sistemului național de apărare în arhitectura de securitate și apărare europeană, precum și un catalizator în atingerea unui nivel avansat al interoperabilității cu partenerii în domeniu apărării.

66. Implementarea Strategiei va asigura credibilitatea statului ca furnizor regional și internațional de securitate, cu efecte directe pozitive și pentru mediul de securitate din Republica Moldova.

67. Strategia va facilita dezvoltarea unei culturi de securitate și apărare, dar și aplicabilitatea unui mecanism eficient de control democratic civil asupra sistemului de securitate și apărare, ce va asigura o comunicare mult mai transparentă cu societatea civilă.

CAPITOLUL VI. ETAPE ȘI MECANISME DE IMPLEMENTARE

68. Prezenta Strategie este pusă în aplicare pentru anii 2024-2034 și va fi valabilă până la aprobarea unei noi strategii. Strategia va fi implementată etapizat, în funcție de alocările bugetare și suportul partenerilor, urmărindu-se utilizarea eficientă a acestora.

69. În prima etapă, 2024-2030, implementarea se va orienta pe procesul de dezvoltare și modernizare a capacităților naționale de apărare, precum și pe bună funcționare a sistemului național de apărare, asigurând un nivel înalt de interoperabilitate a forțelor destinate apărării naționale și cooperarea interinstituțională, în vederea realizării sarcinilor în domeniul apărării. În perspectiva

integrării Republicii Moldova în UE, se va asigura **apropierea și sincronizarea treptată** a sistemului național de apărare **cu arhitectura de securitate și apărare europeană**.

70. La etapa a doua, 2031-2034, se va ține cont de realizările primei etape și va avea drept obiectiv principal finalizarea procesului de dezvoltare și modernizare a capacităților de apărare națională și **integrarea completă** a sistemului național de apărare **în arhitectura de securitate și apărare europeană**.

71. În acest sens, Guvernul va elabora și pune în aplicare mecanismul de implementare a Strategiei prin intermediul foii de parcurs la nivel național, realizate de autoritățile responsabile în domeniu, care va fi actualizat, la necesitate, o dată la trei ani. Acestuia i se subscriu și alte eforturi departamentale pe dimensiunea apărării, exprimate prin inițiative, programe, planuri și proiecte de dezvoltare, profesionalizare, instruire, care vor fi sincronizate și adaptate conform rigorilor subsecvente procesului de reformă.

72. Modalitatea de implementare a obiectivelor generale din Strategie este exprimată prin realizarea obiectivelor specifice, care, la rândul lor, sunt implementate prin rațiunea intervențiilor stabilite în direcțiile de acțiune descrise. Constatăm că un obiectiv specific contribuie direct sau tangențial, simultan sau treptat, la realizarea unuia sau mai multor obiective generale. O direcție de acțiune poate contribui direct sau tangențial, simultan sau treptat la realizarea mai multor obiective specifice. Totodată, logica interdependenței și raportului între obiectivele generale, obiectivele specifice și direcțiile de acțiune, va fi reflectată în foia de parcurs pentru implementarea Strategiei.

73. Autoritățile și instituțiile implicate în realizarea Strategiei vor asigura transpunerea în planurile sale anuale și pe termen mediu a obiectivelor specifice, direcțiilor de acțiuni și prevederile acestei Strategii, în partea ce-i vizează.

74. Prevederile prezentei Strategii vor constitui drept bază pentru elaborarea Strategiei militare.

CAPITOLUL VII. MONITORIZARE, EVALUARE ȘI RAPORTARE

75. Conducerea sistemului național de apărare va supraveghea implementarea prezentei Strategii și progresele înregistrate.

76. Guvernul, prin intermediul Ministerului Apărării, va gestiona procesul de monitorizare și evaluare a implementării prezentei Strategii, care va fi asigurat prin raportări anuale. Activitățile de monitorizare a Strategiei vor fi întreprinse pe perioada de implementare și vor include atât colectarea, prelucrarea și analiza datelor de monitorizare, cât și eventualele rectificări de conținut și de formă, pe măsura desfășurării activităților planificate.

77. Procedura de evaluare a implementării prezentei Strategii va include evaluarea intermediară și finală. Raportul de evaluare intermediară a realizării Strategiei, prezentat până la data de 1 aprilie 2031, va cuprinde gradul de realizare a activităților specifice etapei și impactul acestora, precum și recomandări de ajustare (după caz) pentru următoarea etapă de implementare. Raportul de evaluare finală, prezentat până la data de 1 aprilie 2035, va reflecta aprecierea gradului de realizare a activităților specifice etapei de implementare și obiectivelor politicii de apărare, impactul final, concluzii și recomandări pentru viitor.

78. Autoritățile administrației publice de toate nivelurile și instituțiile vizate vor analiza gradul de implementare a obiectivelor și acțiunilor ce le revin și vor prezenta rapoarte de progres Ministerului Apărării, care va înainta Parlamentului, Președintelui și Guvernului Republicii Moldova, anual, până la data de 1 aprilie, raportul generalizat cu privire la realizarea Strategiei în anul precedent.

79. Autoritățile și instituțiile responsabile de implementare Strategiei sunt: Comisia pentru securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului, Aparatul Președintelui, Cancelaria de Stat, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Finanțelor, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Energiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției, Ministerul Culturii, Ministerul Mediului, Serviciul Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat și alte autorități și instituții cu responsabilități în domeniul apărării, în conformitate cu prevederile legislației.

80. În procesul de monitorizare, se va acorda atenția, în primul rând, realizării viziunii Președintelui privind finanțarea adecvată și creșterea investițiilor pentru apărarea națională, stabilită în SSN, indicatorilor de monitorizare și evaluare a Strategiei din următorul capitol, precum și indicatorilor de progres, stabiliți conform mecanismului de implementare a Strategiei.

CAPITOLUL VIII. INDICATORI DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI

81. Indicatorii de monitorizare și evaluare pentru Strategia pot include o varietate de elemente cheie care să ofere o imagine clară a progresului și eficacității strategiei. Acești indicatori ar trebui să fie specifici, măsurabili, accesibili și relevanți pentru a asigura o evaluare obiectivă a performanței strategiei de apărare națională dar și luând în considerație informația care cade sub incidența Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat. Monitorizarea lor periodică va permite ajustarea și îmbunătățirea continuă a procesului de implementare a Strategiei.

Obiectivul general	Indicatorii de rezultat	Valoarea de referință	Țintele intermediare (2029)	Ținta finală (2034)
1. Dezvoltarea și modernizarea capacității naționale de apărare;	Nivelul de încredere în Armata Națională a Moldovei	Locul 7 (conform BOP din august 2023)	În top 3 instituții cu cel mai mare nivel de încredere din partea societății	
	Locul Republicii Moldova în clasamentul puterii militare la nivel global https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php	Locul 144 din 145 (2024)	Ridicat cu cel puțin 5 nivele	Ridicat cu cel puțin 10 nivele
	Numărul de tabere militare construite noi	0 (2024)	Cel puțin 1	Cel puțin 2
	Număr de obiecte majore de infrastructură renovate capital și modernizate.	12 (2024)	18	25
	Rata de recrutare a personalului în forțele armate.	nu mai puțin de 5% anual până la atingerea numărului limită conform legislației în vigoare		
	Rata de retenție a personalului în serviciul militar.	50% (2024)	Cel puțin 80%	Cel puțin 90%
	Pondere bugetul alocat pentru cercetare și dezvoltare în domeniul apărării naționale din bugetul alocat.	0% (2024)	Cel puțin 1% anual	Cel puțin 2% anual
	Numărul de proiecte de cercetare și dezvoltare în domeniul apărării.	1 proiect (2024)	Cel puțin 2 proiecte anual	Cel puțin 3 proiecte anual
	Capacitatea de răspuns la crize.	2 exerciții anual	Cel puțin 2 exerciții anual	Cel puțin 3 exerciții anual

	Gradul de implementare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027.	Până în 2027, cel puțin 90%	-	
	Nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de apărare națională.	16% (2024)	Menținerea a cel puțin 20%	
2. Integrarea în arhitectura de securitate și apărare a Uniunii Europene;	Numărul de misiuni și operațiuni de menținere a păcii/gestionare a crizelor a UE la care RM participă.	2 (2024)	Cel puțin 2	Cel puțin 3
	Numărul de acorduri/memorandumuri/parteneriate noi semnate în domeniul securității și apărării cu UE.	1 (2024)	Cel puțin 1 acord/memorandum/parteneriat nou semnat	Cel puțin 2 acorduri/memorandumuri/parteneriate noi semnate
	Nivelul de integrare în structurile militare ale UE.	0 %	Cel puțin 70%	100%
	Numărul de platforme, proiectele și programele în domeniul apărării și securității la care RM ia parte.	1 (2024)	Cel puțin 5	Cel puțin 7
	Numărul de exerciții militare comune desfășurate în parteneriat cu UE.	0 (2024)	Cel puțin 1 anual	Cel puțin 2 anual
	Gradul de aliniere a strategiilor și politicilor naționale de securitate și apărare cu cele stabilite la nivelul UE.	20% (2024)	90%	100%
3. Dezvoltarea și aprofundarea relațiilor de cooperare și parteneriate bilaterale, regionale și internaționale în domeniul apărării și securității militare	Numărul de acorduri/memorandumuri noi semnate bilateral în domeniul apărării.	24 (2024)	Cel puțin 1 acord/memorandum nou semnat	Cel puțin 2 acorduri/memorandumuri noi semnate
	Numărul de exerciții militare comune desfășurate cu partenerii (în țară și peste hotare).	26 (2024)	Cel puțin 26 anual	Cel puțin 26 anual
	Numărul de platforme, proiecte și programe NATO în domeniul apărării și securității la care RM ia parte.	18 inițiative de dezvoltare a capacităților de apărare (DCBI) (2024)	Cel puțin 18 inițiative/obiective de parteneriat	Cel puțin 18 inițiative/obiective de parteneriat

	Numărul de platforme, proiectele și programele în domeniul apărării și securității la care RM ia parte.	1 (2024)	Cel puțin 5	Cel puțin 7
4. Consolidarea credibilității strategice a Republicii Moldova prin atingerea a 1% din PIB, pentru apărarea națională, până în anul 2030	Procentul PIB-ului alocat pentru apărarea națională.	0,60% (2024)	Cel puțin 0,95%	Cel puțin 1,00%
	Gradul de valorificare a bugetului de apărare și cheltuielilor asociate.	95% (2023)	Cel puțin 95%	Cel puțin 97%
5. Poziționarea Republicii Moldova ca furnizor regional și internațional de securitate și un partener de încredere	Indicele global al păcii (Global Peace Index)	Locul 63 (2024)	Ridicat cu cel puțin 5 nivele	Ridicat cu cel puțin 10 nivele
	Numărul de operațiuni de menținere a păcii ONU, OSCE etc. la care RM ia parte	4 (2024)	Cel puțin 5	Cel puțin 6
	Sporirea participării Republicii Moldova în misiuni și operații internaționale până la nivel de batalion (inclusiv)	2 contingente 14 experți (2024)	Până la nivel batalion (inclusiv)	
	Nivelul de conformare cu convențiile internaționale (ex. Convențiile de la Geneva)	100%	100%	100%
	Nivelul de implementare a standardelor ONU/NATO pentru unitățile detașate în misiuni și operații internaționale.	100%	100%	100%
	Locul Republicii Moldova în clasamentul global al ONU de contribuție cu personal individual și contingente la misiuni și operații internaționale.	Locul 66 din 120 țări (Aprilie 2024)	Ridicat cu cel puțin 3 nivele	Ridicat cu cel puțin 5 nivele
	Ponderele femeilor detașate la misiuni și operații internaționale: – în contingentul din personalul detașat; – ca observator militar, ofițer de stat major, ofițer de legătură și poliție civilă din personalul detașat.	10% iulie 2024. 36% iulie 2024.	Conform cerințelor ONU: cel puțin 15% cel puțin 25%	

CONCEPTE ȘI TERMENI

amenințare hibridă – tip de amenințare din partea unui adversar statal sau non-statal (indivizi, grupări), care utilizează, conjugat și într-o manieră adaptivă (rapid, dinamic), metode și mijloace convenționale și neconvenționale (de ordin politic, militar, diplomatic, economic, cibernetic, informațional etc.) pentru a-și realiza obiectivele stabilite;

apărare cibernetică – ansamblu de măsuri pro-active și reactive, prin care se asigură confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și ne-repudierea informațiilor în format electronic, în cadrul resurselor și serviciilor publice sau private, din spațiul cibernetic;

apărare națională – ansamblu de măsuri, dispoziții și activități, adoptate și desfășurate de către stat în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională, împotriva oricărei forme de agresiune;

capabilitate – produsul unor măsuri și acțiuni, care cuprinde elemente de doctrină, organizare, comandă, pregătire și instruire, dotare, infrastructură, personal și interoperabilitate, necesare pentru îndeplinirea unui obiectiv și obținerea efectului dorit;

capacitate de apărare – totalitatea posibilităților economice, umane, tehnico-științifice, moral-politice, militare și de altă natură de care dispune statul, pentru a-și asigura apărarea intereselor sale fundamentale, prin a căror mobilizare și utilizare se asigură forța necesară și capabilă de a da o ripostă adecvată oricărui agresor;

capacitate militară – stare potențială de care poate dispune statul la un moment dat, din punct de vedere militar, privind dotarea, organizarea, echiparea, factorul uman și gradul de pregătire pentru executarea unei riposte armate (acțiuni militare);

capacitate operațională – potențialul unei unități (structuri militare), asigurat din timp sau crescut în urma aplicării unor ordine sau indicative operative, în vederea desfășurării acțiunilor militare, în conformitate cu scopul pentru care a fost creată unitatea respectivă;

comunicare strategică – aplicare strategică, planificată, ținută și coordonată a mijloacelor de comunicare pentru a atinge obiectivele strategice ale autorității și ale statului;

control democratic asupra sistemului național de apărare – o serie de mecanisme, proceduri, legi, standarde și tradiții, prin care se exercită autoritatea politică civilă (examinarea și supravegherea procesului decizional), de către instituțiile împuternicite, asupra componentelor sistemului național de apărare;

cultură de securitate și apărare – totalitatea valorilor, normelor, atitudinilor sau acțiunilor care determină înțelegerea și asimilarea, la nivelul societății, a conceptului de securitate și apărare, precum și a derivatelor acestuia (securitate și apărare națională, securitate internațională, insecuritate, politică de securitate și apărare etc.). Acest concept are un scop educativ prin dezvoltarea unei atitudini cu rol preventiv pentru societate în vederea apărării și protecției personale, de grup și statale față de riscuri, amenințări, vulnerabilități, agresiuni reale și potențiale. Modul de raportare a cetățenilor la domeniul de securitate și apărare are un rol esențial în gestionarea evoluțiilor mediului intern și internațional de securitate;

infrastructură critică – clădiri, sedii, dispozitive, rețele, servicii, sisteme de bunuri materiale (energetice, de transport, de comunicații și tehnologie a informației, de furnizare a utilităților) de interes strategic și/sau de utilitate publică, a căror distrugere, aducere în stare de nefuncționare, degradare ori perturbare ar avea efecte negative majore, la nivel național sau regional, asupra stării de sănătate și siguranță a cetățenilor, mediului, funcționării economiei și activității instituțiilor statului;

interoperabilitate – abilitatea unor entități de a acționa în comun, în mod coerent și eficient, în scopul realizării obiectivelor tactice, operaționale și strategice prin acceptarea doctrinelor și procedurilor comune, prin folosirea în comun a unor elemente de infrastructură și comunicare

eficientă;

mediu de securitate – ansamblu de procese și fenomene politice, diplomatice, informaționale, militare, economice, administrative, sociale, culturale, ecologice etc., interne și internaționale, care condiționează nivelul de protecție a cetățeanului, a comunității, a statului, a zonei sau a regiunii în raport cu provocările și oportunitățile cu care națiunea se confruntă, la un moment dat, în eforturile sale de apărare și de promovare a principiilor și a valorilor naționale, precum și de realizare a obiectivelor și a intereselor sale de securitate. În funcție de gradul de acoperire și manifestare, mediul de securitate poate fi național, regional și internațional;

mobilizare – activitate complexă, desfășurată pe plan politic, economic, administrativ și militar, în scopul asigurării cu resurse umane și tehnico-materiale necesare, pentru apărarea țării și trecerea statului de la starea de pace la starea de război;

obiectiv al politicii de apărare – derivat al obiectivelor securității naționale, care generează cadrul activității practice pentru instituțiile statului în vederea realizării viziunii strategice în domeniul apărării;

operație de apărare – totalitatea acțiunilor militare desfășurate de mari unități militare în scopul de a zădărnici ofensiva inamicului, de a-i provoca pierderi cât mai mari, de a păstra cu fermitate pozițiile încredințate, precum și de a câștiga timp și a crea condițiile necesare pentru trecerea la acțiuni militare ofensive în vederea eliberării teritoriului ocupat;

planificare a apărării – componentă esențială a politicii de apărare, ce reprezintă procesul de stabilire a obiectivelor pentru asigurarea apărării naționale și a căilor de realizare a acestora, precum și de determinare a volumului și a structurii resurselor de apărare necesare, a modului de alocare a acestora;

politică de apărare a statului – ansamblu de viziuni, concepții, activități și relații, care reflectă caracterul complex al apărării și definesc capacitatea statului privind asigurarea dezvoltării continue și a gestionării eficiente a elementelor sistemului național de apărare (conducerea, forțele, resursele și infrastructura teritorială);

sistem național de apărare – conducere, ansamblu de forțe, mijloace și elemente ale infrastructurii, precum și totalitatea acțiunilor menite să asigure apărarea țării;

spațiu informațional – mediu de activitate asociat cu formarea, crearea, transformarea, transmiterea, difuzarea, utilizarea și stocarea informațiilor, care produce efecte la nivel de conștiință individuală și/sau socială, de infrastructură informațională și de informație;

suficiență defensivă – este o stare a puterii militare a statului de a dispune de forțe militare cu o structură și o capacitate ce ar oferi mijloacele efective și eficiente, inițiale necesare (personal activ și de rezervă, tehnică și armament cantitativ și calitativ, asigurat multilateral), pentru a asigura descurajarea și respingerea unei agresiuni armate, excluzând capacitatea inamicului de a lansa un atac strategic prin surprindere și de a efectua operații ofensive.

NOTA DE FUNDAMENTARE

la proiectul Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova privind aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (în continuare – Strategie) a fost elaborat de Guvernul Republicii Moldova (în continuare – RM) prin intermediul Comisiei pentru elaborarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova (în continuare – Comisia) în temeiul Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 1313-IX/2024, art. 27, alin. (2), lit. (a)¹ și art. 36⁵, alin (2) și (3) al Legii nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională.

Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova (în continuare – Decret) sus menționat a fost instituită Comisia, care a asigurat abordarea comprehensivă și incluzivă a tuturor instituțiilor cu atribuții în domeniul apărării în procesul de elaborare și definitivare a acestui document. Conform Decretului, Comisia prezintă Guvernului pentru aprobare, în termen de până la 5 luni proiectul Strategiei. În acest sens, pentru a asigura procesul de elaborare a strategiei, Comisia a înființat Grupul de Lucru Interinstituțional (în continuare – GLI), (compus din următoarele ministerele și instituții: Cancelaria de stat, Ministerul Afacerilor Interne (cu subdiviziunile vizate), Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Energiei, Ministerul Mediului, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Serviciul Consiliului Suprem de Securitate) împuternicit cu elaborarea strategiei.

Ministerul Apărării a participat și a condus cu procesul de elaborare a Strategiei în conformitate cu art. 28, alin. (2), lit. (b), al Legii nr. 345/2003.

În vederea realizării obiectivelor naționale în domeniul de securitate și apărare stabilite în Strategia securității naționale (în continuare – SSN), Guvernul elaborează Strategia, ce identifică potențialele riscuri și amenințări în domeniul apărării, reieșind din mediul de securitate, stabilește obiectivele politicii de apărare, precum și căile și resursele necesare pentru realizarea acestora, și o prezintă Președintelui Republicii Moldova pentru a fi înaintată spre aprobare Parlamentului.

Această particularitate deosebește Strategia, la fel ca și SSN de restul documentelor de politici, care sunt subordonate în exclusivitate prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

SNA a fost elaborată conform prevederilor Legii nr. 345/2003, care stabilește structura, conținutul și modalitate de elaborare a acesteia.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Elaborarea proiectului, a fost determinat de mai mulți factori și anume:

- aprobarea unei noi SSN a RM (aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023 din 15.12.2023 și intrată în vigoare la 17.01.2024 în MONITORUL OFICIAL

Nr. 17-19 art. 28);

- necesitatea actualizării viziunii privind asigurarea apărării naționale a statului și adaptării capacităților de apărare la provocările emergente, mai ales ca urmare a războiului din Ucraina;

- prevederile Legii nr. 345/2003, (Capitolul IV1 „Planificarea apărării naționale”) privind elaborarea documentelor în baza cărora se realizează planificarea apărării;

- prevederile Planului de acțiuni ai Guvernului¹ (Capitolul „Apărare”, acț. 9.1 „Aprobarea Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului hotărârii Parlamentului pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare”);

- prevederile Planul Național de Acțiuni pentru Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 (Cluster 6 „Relații externe” Capitolul 31 „Politică externă, securitate și apărare”, acț.6) și Acordului de Asociere -Art.5, alin.1;

- obiectivele Planului național de dezvoltare pentru anii 2024-2026², prin Acțiunea 9.2.1 „Ajustarea cadrului de politici în domeniul politicii de apărare pentru asigurarea securității militare a statului.”

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul Strategiei nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene (în continuare – UE), dar asigură interoperabilitatea procesului de planificare a apărării cu țările Europene (România, Bulgaria, Cehia, Lituania etc) și nu contravine legislației comunitare.

Totodată, conceptual, documente de referință, au fost considerate Strategia Globală pentru Politică Externă și de Securitate a UE (2016) și Busola Strategică pentru Securitate și Apărare (2022)³.

Conform Decretului, Comisia a fost mandatată să elaboreze Strategia în conformitate cu politicile și direcțiile de apărare prevăzute în SSN, care, la rândul său, a fost inspirat în mod direct de acordarea Republicii Moldova statutului de țară candidată și lansarea negocierilor pentru aderare la UE.

În prezent, UE este angajată într-unul dintre cele mai dinamice procese de dezvoltare și consolidare a politicii sale de securitate și apărare. Prin Busola Strategică a UE (SCSD), a fost definit un set de obiective cuprinzătoare, destinate să susțină dezvoltarea Politicii de Securitate și Apărare Comună (PSAC), cu orientare pe dezvoltarea capacității de acțiune și instrumente adecvate pentru gestionarea crizelor, sprijinirea partenerilor în dezvoltarea capacităților de apărare, consolidarea capacităților industriale de apărare și protejarea propriilor cetățeni. În acest context, această Strategie se aliniază perfect în procesele sus menționate în domeniul securității și apărării ale UE.

Totodată, Strategia va facilita valorificarea formatelor de dialog la nivel înalt, inclusiv cele subsumate Parteneriatului RM-UE de Securitate și Apărare.

În cadrul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul

¹ Aprobata prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023 „Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024”.

² Hotărârii Guvernului nr. 1031/2023 „Pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2024-2026”.

³ Conform Raportului privind „Contribuția Republicii Moldova la Pachetul de extindere al Comisiei Europene pentru anul 2024”, Capitolul 31: „Politică Externă, de Securitate și de Apărare”.

inițiativelor și structurilor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (*European Peace Facility* - EPF), Cooperarea Structurată Permanentă în domeniul apărării și securității în cadrul Uniunii Europene (*Permanent Structured Cooperation* - PESCO), Agenția Europeană de Apărare (*European Defence Agency* - EDA) etc.).

Astfel, proiectul Strategiei include expres în viziune și unul din obiectivele generale integrarea în arhitectura de securitate și apărare a Uniunii Europene, susținut de obiective specifice și direcții de acțiune corespunzătoare atingerii acestui nivel de ambiții.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Strategia precedentă a fost aprobată în anul 2018 (Hotărârea Parlamentului nr. 134/2018) cu un Plan de acțiuni privind realizarea acesteia, care au fost focusate în exclusivitate pe consolidarea, menținerea și asigurarea parametrilor de funcționare a sistemului național de apărare actual și identificarea potențialului de dezvoltare și/sau modernizare. De menționat că, implementarea prevederilor Strategie precedente s-a produs în raport cu alocările bugetare, dar și cu suportul partenerilor externi.

Lecțiile însușite din perioada anilor precedenți, inclusiv și războiul din Ucraina, au arătat a fi dificil realizarea reformelor în domeniul apărării naționale doar cu eforturile structurilor de forță și prin reorganizarea Forțelor Armate. Totodată, pentru obținerea rezultatelor plauzibile, este necesară reorganizarea a întregului sistem de apărare națională, care să ridice reforma militară a sistemului la rangul celor mai importante reforme politice și economice, ceea ce pe parcursul anilor nu a fost posibil de realizat în măsură deplină. Experiența demonstrează convingător că, procesul implementării unei reforme în domeniul apărării fără asigurarea financiară adecvată duce la procesele de inerție și stagnare a întregului sistem, care ulterior duc la discreditarea ideii de reformă în acest domeniu. Folosirea rezervelor interne ale Forțelor Armate, care rezultă din vânzarea patrimoniului militar neutilizat și reducerea efectivului, nu este o soluție adecvată necesară pentru realizarea reformei.

Astfel, în condițiile existente, implementarea reformelor sectorului de apărare pe parcursul valabilității Strategiei 2018-2022, a fost limitată. Acestea (reforme) vizau doar consolidarea, menținerea și asigurarea parametrilor de funcționare a sistemului național de apărare, identificarea potențialului de dezvoltare și/sau modernizare, precum și a măsurilor care nu presupun alocări bugetare suplimentare, ori a celor realizate cu suportul partenerilor externi. Pe parcursul acestei etape, alocările financiare au fost orientate prioritar spre consolidarea capacității operaționale curente a Armatei Naționale – nucleul Forțelor Armate – precum și spre sporirea contribuției la asigurarea securității regionale și internaționale. Etapa a doua, ce a depășit termenul de funcționalitate a Strategiei, a avut drept obiectiv procesul de dezvoltare și modernizare. Pentru realizarea acestei etape, era planificat ca începând cu anul 2025, să fie asigurată creșterea graduală anuală a bugetului apărării, spre media alocărilor bugetare europene sau spre alocarea necesarului de resurse financiare în conformitate cu noua configurație de forțe. Astfel, pentru perioadele 2018-2022, Ministerul Apărării sa găsit în postura de a activa în supraefort, în vederea atingerii obiectivelor și acțiunilor planificate.

Actualmente, Parlamentul, Președintele și Guvernul acordă o prioritate înaltă domeniului de apărare națională, la fel ca și proceselor de modernizare și dezvoltare a acestuia - clar stipulat în SSN, intrată în vigoare în luna ianuarie 2024.

Realizarea acestui obiectiv presupune creșterea graduală anuală a bugetului apărării, fapt asigurat prin angajamentul asumat în SSN, care a stabilit creșterea treptată a investițiilor în bugetul de apărare națională, astfel încât, să atingă 1% din Produsul Intern Brut (PIB) până în 2030, apropiindu-ne de media alocărilor bugetare europene.

Strategia identifică potențialele amenințări și riscuri în domeniul apărării, determină obiectivele politicii de apărare, direcțiile de acțiune prioritare, misiunile, cerințele specifice și principalele modalități pentru asigurarea apărării naționale, resursele (umane, materiale, financiare), care urmează să fie asigurate în vederea generării capacităților militare necesare îndeplinirii misiunilor constituționale.

În procesul elaborării strategiei s-a ținut cont de caracterul comprehensiv și integrat al apărării, care înglobează efortul tuturor entităților cu atribuții în domeniul apărării. Astfel, a fost asigurat consolidarea mecanismului de conlucrare inter-instituțională, care presupune sincronizarea eforturilor și resurselor statului.

Totodată, a fost luată în considerație abordarea conceptuală a capacității de reziliență a statului și a societății, stabilită în SSN, care va sta la baza funcționalității sistemului național de apărare în cazul unei potențiale agresiuni armate. La rândul său, dezvoltarea și modernizarea capacităților de apărare - va deveni unul din elementele prioritare în consolidarea rezilienței naționale.

Strategia include descrierea mediului de securitate la nivel global și regional care a devenit în ultimii ani, imprevizibil și complex, caracterizat prin volatilitate, transformări accelerate și turbulențe, cu vădite încălcări ale principiilor dreptului internațional. Totodată este evidențiată și agresiunea militară a Federației Ruse împotriva Ucrainei cu impact negativ semnificativ asupra securității RM și asupra arhitecturii de pace și securitate în Europa, punând în pericol mai mult ca oricând întreaga ordine internațională.

Astfel, Strategia identifică riscurile și amenințările la adresa apărării naționale și securității militare ca fiind: stabilirea de către Federația Rusă a unui coridor militar terestru până la hotarele RM; operațiunile de tip hibrid desfășurate de Federația Rusă împotriva RM; capacitatea operațională a forțelor militare ale Federației Ruse staționate ilegal pe teritoriul RM, precum și formațiunile armate ale regimului neconstituțional din regiunea transnistreană. Sinergia și/sau efectul cumulativ al amenințărilor menționate reprezintă o amenințare existențială la adresa suveranității și integrității teritoriale a RM. Totodată, Strategia identifică și diversele riscuri transversale, din alte domenii conexe, care, deși nu comportă un caracter militar, se pot manifesta direct sau indirect, inclusiv printr-o abordare hibridă, și pot prejudicia securitatea militară și apărarea țării. Spectrul de riscuri diverse, cu abordare pentru fiecare în parte, vor fi evaluate și neutralizate direct prin alte strategii sectoriale.

De asemenea, Strategia descrie și alți factori cu impact asupra politici de apărare a statului așa ca: neutralitatea permanentă, cadrul juridic internațional, conflictul transnistrean, capacitatea de reziliență și rezistență a statului, starea actuală a Forțelor Armate, industria de apărare, caracteristice critice ale războiului modern, cooperarea internațională și parteneriatele strategice.

Totodată, documentul stabilește viziunea strategică în domeniul apărării naționale a RM care prevede dezvoltarea unui sistem național de apărare robust și modern, cu o resursă umană profesionalizată și capacități adecvate provocărilor de securitate actuale,

capabil să asigure prevenirea, descurajarea și respingerea agresiunii la adresa suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, democrației constituțional și integrat progresiv în structurile europene.

În acest context, în scopul realizării viziunii strategice și în baza prevederilor SSN, au fost identificate 5 obiective generale, implementate prin 21 obiective specifice, care, la rândul lor, sunt realizate prin rațiunea intervențiilor stabilite în 19 direcții de acțiune descrise în Strategie. Se constată că un obiectiv specific contribuie direct sau tangențial, simultan sau treptat, la realizarea unuia sau mai multor obiective generale. O direcție de acțiune poate contribui direct sau tangențial, simultan sau treptat la realizarea mai multor obiective specifice. Totodată, logica interdependenței și raportului între obiectivele generale, obiectivele specifice și direcțiile de acțiune, va fi reflectată în foia de parcurs pentru implementarea Strategiei.

Ținând cont de complexitatea, durata și resursele necesare procesului de menținere, dezvoltare și modernizare a capacităților naționale de apărare și de prevederile SSN, alocarea financiară pentru apărarea națională este asigurată prin creșterea treptată, astfel încât, până în anul 2030, bugetul să atingă 1% din PIB. În mod prioritar, alocările vor fi orientate spre menținerea, dezvoltarea și modernizarea capacității operaționale a componentei de bază a Forțelor Armate, precum și spre sporirea contribuției la asigurarea securității regionale și internaționale. În scopul asigurării procesului de dezvoltare și modernizare, din bugetul de apărare, va fi asigurată alocarea a minimum 25%, pentru înzestrare și modernizare și 2%, pentru cercetare-dezvoltare, inovare și investiții locale în asigurarea unei autonomii proprii de capabilități critice.

Un accent sporit este pus pe componenta umană și capacitatea instituțională, care constituie baza funcționării sistemului de apărare și care operaționalizează și determină valoarea tuturor celorlalte componente. Totodată, Strategia indică clar menținerea sistemului mixt de completare/recrutare a Forțelor Armate (militari în termen și prin contract), cu predominarea serviciului militar prin contract. Pentru a asigura o abordare cuprinzătoare, eficientă și incluzivă privind egalitatea de gen, documentul determină necesitatea creșterii nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare.

Implementarea Strategiei va avea un impact considerabil asupra tuturor grupurilor țintă - statul, societatea și cetățeanul, și anume:

- va asigura un mediu de securitate stabil și sigur întregii societăți, precum și încrederea cetățenilor în capacitatea statului de asigurare a apărării naționale;
- va contribui la siguranța desfășurării proceselor pe alte domenii ale statului, cum ar fi: politic, diplomatic, informațional, economic, social, de securitate și ordine publică, tehnologic etc.;
- va garanta o prosperitate economică sustenabilă și de calitate, atrăgând investiții din surse externe;
- va contribui la consolidarea capacității de reziliență a statului și societății prin sporirea capacităților instituționale de reacție și gestionare la situații de criză, de gestionare a riscurilor și amenințărilor, și a celor hibride;
- în contextul obiectivului național de integrare europeană, Strategia va deveni un instrument de integrare a sistemului național de apărare în arhitectura de securitate și

apărare europeană;

- va facilita dezvoltarea unei culturi de securitate și apărare, dar și aplicabilitatea unui mecanism eficient de control democratic civil asupra sistemului de securitate și apărare.

Aspecte noi ale proiectului SNA:

- Transpunerea și implementarea angajamentului financiar în domeniul apărării, stipulat în SSN;

- Integrării în arhitectura de securitate și apărare europeană a sistemului național de apărare;

- Dezvoltării conceptului de rezistență;

- Achizițiilor publice în domeniul apărării;

- Asigurării unei autonomii proprii de capacități critice de apărare și de dezvoltare elementelor de industrie de apărare;

- Accent major în procesul de dezvoltare și modernizare a capacităților naționale de apărare este pus pe suportul partenerilor strategici mai ales rolul crescând al UE.

Prin urmare, subliniem că dimensiunea apărării naționale necesită a fi organizată printr-o abordare holistică - unde toți actorii: statul și cetățenii, au atribuțiile sale și poartă responsabilitatea pentru apărarea țării.

Procesul de elaborare a strategiei s-a bazat pe o abordare participativă, fiind implicați actorii naționali, vizați direct sau tangențial, cu responsabilități în sistemului național de apărare, precum și experți internaționali și partenerii. Această etapă este esențială dat fiind faptul că vom miza în continuare pe asistența și sprijinul partenerilor strategici ai Republicii Moldova în dezvoltarea și modernizarea capacităților naționale de apărare. .

Totodată este de menționat faptul că proiectul SNA a fost consultat cu experții străini cu experiență în domeniul apărării și în elaborarea documentelor strategice din Statele Unite ale Americii și România, care au apreciat documentul în forma propusă spre promovare și aprobare, prin expertiza și contribuția nemijlocită la procesul de elaborarea a Strategie.

Proiectul va intra în vigoare din momentul publicării în Monitorul Oficial reieșind din necesitatea punerii în aplicare a strategiei, elaborării mecanismului de implementare, precum și asigurării procesului de planificare a apărării, conform Legii 345/2003.

5. Fundamentarea economico-financiară

Realizarea prevederilor Strategiei urmează a fi asigurate din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile, precum și din sursele atrase de la partenerii externi de dezvoltare, ținându-se cont de estimările de alocări stabilite în SSN, care prevăd o creștere graduală anuală a bugetului apărării naționale, astfel încât, să atingă 1% din PIB până în 2030. Totodată, costurile estimate ale punerii în aplicare a SNA, reflectate pe bugete componente ale bugetului public național și pe ani bugetari, vor fi detaliate în mecanismul de implementarea a Strategiei (Foaia de parcurs).

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul se încorporează perfect în cadrul normativ existent, nefiind necesară amendarea acestuia. Valabilitatea Strategiei precedente (aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr. 134/2018) pentru anii 2018-2022 a expirat.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În temeiul prevederilor art.32 alin.(1) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, proiectul SNA va fi avizat de către: Președinția Republicii Moldova, Cancelaria de Stat, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Afacerilor Interne (cu subdiviziunile vizate), Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Finanțelor, Ministerul Energiei, Ministerul Justiției, Ministerul Mediului, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Culturii, Ministerul Sănătății, Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere Dezinformării, Centrul Național Anticorupție.

Este de menționat că decizia privind inițierea procesului de elaborare a proiectului Strategiei Naționale de Apărare cu materialele informative aferente a fost plasată pe pagina web oficială a Ministerului Apărării pe 20.02.2024 (<https://www.army.md>), la compartimentul „Transparența Decizională”, rubrica „Anunțurile privind inițierea elaborării deciziei”.

Concomitent, în scopul respectării prevederilor Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional și Regulamentului cu privire la procedurile de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 967/2016, în perioada 10-31.05.2024 proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Apărării <https://www.army.md>, la compartimentul „Transparența Decizională”, rubrica „Anunțurile privind organizarea consultării publice”, precum și pe platforma guvernamentală <https://particip.gov.md> (poate fi accesat prin următorul link: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/ministerul-apararii-anunta-despre-initierea-etapei-de-consultare-publica-a-proiectului-strategiei-nationale-de-aparare/12509>). În această ordine de idei, pe data de 24.05.2024 proiectul strategiei a fost supus consultărilor publice cu societatea civilă în cadrul unei ședințe de discuții.

8. Constatările expertizei anticorupție

Astfel de expertiză nu se aplică.

9. Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul Strategiei nu conține norme privind armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene, precum și norme incompatibile cu prevederile legislației naționale și ale legislației Uniunii Europene.

10. Constatările expertizei juridice

Proiectul hotărârii Parlamentului a fost supus expertizei juridice, efectuată de către Ministerul Justiției, propunerile căreia au fost luate în considerare la definitivarea proiectului.

11. Constatările altor expertize

Alte expertize nu necesită a fi efectuate.

Secretar general

Igor CUTIE

SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul hotărârii Parlamentului
cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024)

Nr.	Participantul la avizare	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
1.	Ministerul Afacerilor Externe Aviz nr. DI/3/041-7009 din 03 iulie 2024	<p>Cu referire la Capitolul I, Secțiunea 4, punctul 20 din proiectul Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (în continuare – Strategie) se propune înlocuirea cuvintelor „<i>adoptarea deciziei de inițiere a negocierilor pentru aderare</i>” cu cuvintele „<i>lansarea negocierilor pentru aderare</i>”, având în vedere că lansarea negocierilor a avut loc pe data de 25 iunie 2024.</p> <p>De asemenea, referitor la Capitolul III, punctul 45 din proiectul Strategiei se propune:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. folosirea denumirii oficiale a aranjamentului – „<i>Parteneriat RM - UE de securitate și apărare</i>”,; 2. înlocuirea textului „<i>În contextul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul inițiativelor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF), Agenția Europeană de Apărare (EDA) etc.), precum și stabilirea oportunităților noi de extindere (e.g. Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO) etc.)</i>” cu textul „<i>În contextul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul inițiativelor și structurilor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF), Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO), Agenția Europeană de Apărare (EDA) etc.)</i>”, având în vedere că proiectele PESCO deja sunt deschise pentru participarea Republicii Moldova și nu presupun oportunități noi, este relevant să fie menționate alături de EPF și EDA. 	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
2.	Ministerul Culturii Aviz nr.05-09/2092 din 01.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.

3.	Ministerul Sănătății Aviz nr.02/2614 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
4.	Serviciul de Protecție și Pază de Stat Aviz nr.2/1250 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
5.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Aviz nr. 06/3477 din 02.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
6.	Ministerul Educației și Cercetării Aviz nr.06/2-09/4243 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
7.	Cancelaria de Stat Aviz nr.21/1-69-7390 din 04.07.2024	În temeiul prevederilor pct. 190 din Hotărârea Guvernului nr. 610/2018 pentru aprobarea Regulamentului Guvernului, Cancelaria de Stat a examinat proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), transmis spre avizare și în conformitate cu competențele funcționale, comunicăm următoarea observație. Reiterăm considerarea obiecției expuse la punctul 12 din Raportul de evaluare a calității și conformității a proiectului Strategiei naționale de apărare 2024-2034 (obiecție consemnată suplimentar la pct. 2 în scrisoarea nr. 21/1-78-6877 din 20.06.2024 remisă Ministerului Apărării), în sensul completării acesteia cu un capitol separat privind indicatorii de monitorizare și evaluare, conform cerințelor sbpct. 6) din pct. 8 al Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020. Determinarea indicatorilor de monitorizare și evaluare reprezintă un instrument esențial în măsurarea eficienței activităților desfășurate, justificarea resurselor alocate, creșterea nivelului de responsabilitate și transparență, și asigurarea că obiectivele stabilite sunt atinse în mod	Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.

		corespunzător. Reieșind din cele expuse, proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare 2024-2034 urmează a fi promovat prin prisma celor enunțate.	
8.	Ministerul Justiției Aviz nr.04/1-6352 din 05.07.2024	Interesul național de securitate este starea dezirabilă de existență a unei națiuni, a unei comunități organice și incluzive, care vizează apărarea și promovarea valorilor naționale fundamentale, asigurarea prosperității, garantarea respectării drepturilor și libertăților democratice, a protecției și securității membrilor ei. Aceasta constituie baza pentru dezvoltarea obiectivelor naționale interne și externe care garantează existența și identitatea statului. Strategia Națională de Apărare pentru anii 2024-2034 (în continuare SNA) derivă din Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023 – document umbrelă, la baza cărora stau nemijlocit prevederile constituționale, interesele și valorile naționale. Aceste două documente de politici determinată politica de apărare a statului, care descriu succesiunea pașilor necesari de urmat în procesul de planificare a apărării. În acest sens, SNA este un instrument cu caracter strategic-aplicativ, care trasează orientări, în funcție de care instituțiile din sistemul național de securitate vor acționa în perioada următoare, care vizează un interval bine definit, respectiv 2024-2034. SNA încorporează și o doză necesară de flexibilitate (prin evaluarea intermediară, planificată pentru 1 aprilie 2031) pentru a-i permite să-și mențină gradul de adecvare până la finele intervalului de referință, fără însă a se îndepărta de la obiectivele sale general valabile. Potrivit notei informative, SNA este un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani) în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului, stabilite conform Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern. La fel, Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice stabilește structura care urmează a fi respectată în procesul de elaborare a documentului. La fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea	S-a luat act.

	<p>documentelor de politici publice se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative, în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Astfel, la forma actuală a proiectului hotărârii, sub aspectul redactării și al respectării normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, acesta este susceptibil de îmbunătățiri.</p> <p>La proiectul hotărârii Guvernului:</p> <p>Clauza de adoptare a proiectului de act normativ se recomandă a fi completat cu art. 24 alin. 2) lit. a) și art. 25 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională. Referința la actul normativ se vor expune ținând cont de prevederile art. 42 alin. (5) și art. 55 alin. (5) din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, astfel încât la indicarea datei de adoptare a actului normativ se indică numărul de ordine, ca element de identificare, la care se adaugă anul în care a fost adoptat, aprobat sau emis acesta, fiind despărțite de o bară „/”, conform următorului exemplu: „Legea nr. 345/2003” (obiecție valabilă inclusiv pentru proiectul hotărârii Parlamentului).</p> <p>Totodată, în conformitate cu art. 62 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, modificarea actului normativ constă în schimbarea oficială a textului actului, inclusiv a dispozițiilor finale sau tranzitorii, realizată prin modificări, excluderi sau completări ale unor părți din text. Prin urmare, nu este necesară referința la completare deoarece, modificările includ și completări (obiecție valabilă inclusiv pentru proiectul hotărârii Parlamentului).</p> <p>La Art. 4 din <i>proiectul hotărârii Parlamentului</i>, la stabilirea datei intrării în vigoare a actului normativ urmează a se ține cont că, în conformitate cu art. 76 din Constituție, legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Potrivit art. 56 alin. (1) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării. Astfel, intrarea în vigoare a legii este subordonată publicării sale.</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
--	---	--

	<p><i>La proiectul Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024- 2034 (în continuare –Strategie):</i> Se va completa cu parafa de aprobare a Strategiei după cum urmează: „Aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. ___/2024”.</p> <p>Din anexă se va exclude Cuprinsul, deoarece nu constituie element structural în conformitate cu art. 41 alin. (1) din Legea nr. 100/2017.</p> <p>Adițional, se va exclude lista abrevierilor, or, în conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 100/2017, exprimarea prin abrevieri (prescurtări) a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire.</p> <p>Notele de subsol nu reprezintă elemente de structură ale actului normativ, fapt pentru care urmează a fi excluse, iar textul acestora se va integra în puncte separate.</p> <p>La pct. 9, cu referire la cuvintele „elemente proxy” subliniem faptul că, potrivit art. 54 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 100/2017, se interzice folosirea neologismelor dacă există sinonime de largă răspândire. În cazul în care se impune folosirea unor termeni și expresii din alte limbi, se indică, după caz, corespondentul acestora în limba română.</p> <p>La pct. 12, sbp. 4), menționarea „dezvoltării rapide și necontrolate a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică” se va reformula or, dezvoltarea noilor tehnologii reprezintă un indice de dezvoltare a țării, riscul existând doar în cazul în care tehnologiile sunt utilizare în scopuri negative. Totodată, progresul rapid în dezvoltarea și utilizarea tehnologiilor transformative reprezintă o tendință-cheie relevantă pentru securitatea națională (pct. 12 din Hotărârea Guvernului nr. 391/2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova).</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Cuvintele „elemente proxy” au fost substituite cu cuvintele „interpușii locali”.</p> <p>Se acceptă. Pct. 12, sbp. 4), menționarea „dezvoltării rapide și necontrolate a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică” a fost reformulată în următoarea redacție: „dezvoltarea necontrolată, rapidă și dăunătoare a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică”</p>
--	---	---

	<p>La expunerea obiectivelor specifice atragem atenția că, acestea trebuie să fie SMART, astfel încât ulterior să poată fi evaluată eficiența implementării politicii.</p> <p>Cu referire la definirea termenului „capabilitate”, menționăm că includerea definițiilor în actul normativ trebuie să se facă doar în cazul și în limita necesară pentru reglementarea cercului subiecților, drepturilor și obligațiilor acestora și a modului de exercitare a drepturilor și obligațiilor. Pentru atingerea acestui scop se impune imperios ca noțiunile să fie definite doar în cazul în care la momentul adoptării actului se constată că un termen este pasibil de a fi interpretat în mai multe sensuri și autorul actului normativ la etapa adoptării decide că nu trebuie să lase determinarea sensului exact al termenului în sarcina celor care vor interpreta și aplica actul normativ. Astfel, potrivit dicționarului explicativ al limbii române, termenul „capabilitate” are doar un singur sens – însușirea de a fi capabil. A priori reținem că norma de drept trebuie să fie formulată astfel încât aceasta să fie aplicabilă nu doar relațiilor sociale existente la momentul adoptării actului normativ, dar și relațiilor sociale viitoare. În acest context, la pct. 27 sbp. 1), definirea termenului „capabilitate” urmează a fi revizuită.</p>	<p>Se acceptă parțial. Nu au fost aduse argumente plauzibile de ce obiectivele specifice nu sunt SMART. De menționat că, realizarea unor obiective specifice vor fi în conformitate cu procesul de planificare a apărării, iar rezultatele acestora cad sub incidența Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat și sunt raportate conform altor rigori conducerii sistemului național de apărare. Totodată, conform propunerilor Cancelariei de Stat la proiectul înaintat va fi completat un capitol separat privind indicatorii de monitorizare și evaluare. La fel în Capitolul VI, Etape și mecanisme de implementare, pct.72 este descris procesul și modalitatea de implementarea a Strategiei, care se va asigura prin mecanismul de implementare a Strategiei - foia de parcurs.</p> <p>Se acceptă parțial. Dat fiind faptul că termenul de „capabilitate” se referă la capabilități militare, acest termen are o altă conotație decât cea citată din dicționarul explicativ al limbii române. În orice armată îndeplinirea misiunilor încredințate de factorii de decizie prin strategii, doctrine, se poate realiza numai dacă se asigură capabilitățile și resursele necesare. Acest termen definește ceea ce se înțelege printr-o capabilitate integrată și întrunită prin contribuția adusă de elemente de: doctrina, organizare, pregătire, înzestrare, formare liderilor militari, personal, infrastructură și interoperabilitatea (DOTLMPFI – <i>Doctrine, Organization, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities and Interoperability</i>). Termenul dat este aplicat în procesul de planificare a apărării și este menit să</p>
--	--	--

			<p>asigure un nivel sporit de interoperabilitate cu partenerii de dezvoltare în domeniul apărării și adaptarea sistemului național de apărare la standarde moderne. Modul de realizare a capacităților se precizează în Strategia Militară. Totodată, această definiție a fost aprobată în Strategia națională de apărare pentru anii 2018-2022 și la moment, schimbări de abordare și înțelegere a acestui termen nu au fost semnalate nici la nivelul Forțelor Armate a Republicii Moldova și nici la nivelul partenerilor.</p> <p>În sensul celor relatate, în vederea asigurării preciziei și clarității în exprimare termenul va fi reformulat în următoarea redacție: <i>„capabilitate – produsul unor măsuri și acțiuni, care cuprinde elemente de doctrină, organizare, comandă, pregătire și instruire, dotare, infrastructură, personal și interoperabilitate, necesare pentru îndeplinirea unui obiectiv și obținerea efectului dorit”</i>.</p>
		<p>La pct. 31, din sintagma „legislația în vigoare”, cuvintele „în vigoare” se vor exclude ca fiind inutile. Regula generală este că referințele la actele normative reprezintă referințe la legislația în vigoare și doar pentru excepțiile de la regulă se va specifica dacă este vorba despre legislația aplicabilă la un anumit moment.</p> <p>Totodată, cuvintele „autoritățile publice de toate nivelurile” urmează a fi substituite cu autoritățile publice concrete, în caz contrar acțiunea indicată riscă să rămână doar la nivel de intenție (observație valabilă în toate cazurile similare).</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Nu se acceptă. Cuvintele „autoritățile publice de toate nivelurile” sunt identificate doar o singură dată, la pct.31 „Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare” unde este clar menționat că vor acționa conform competențelor stabilite de legislație. Totodată, responsabilitățile autoritățile publice pe acțiuni concrete vor fi reflectate în mecanismul de implementare (foia de parcurs).</p>

		<p>La pct. 46 se va reține că, în textele oficiale se vor utiliza doar denumirile oficiale a statelor, entităților și autorităților teritoriale (observație valabilă în toate cazurile similare).</p> <p>Referitor la pct. 71 care stabilește că Guvernul va elabora și pune în aplicare mecanismul de implementare a Strategiei, este necesar de a asigura o claritate expresă prin care document operațional va fi pus în aplicare documentul de politici. Aceiași afirmație este valabilă și în raport cu pct.12.</p>	<p>Se acceptă. Pct.46 a fost ajustat conform denumirilor oficiale, după cum urmează: „În acest sens, vor fi intensificate și aprofundate parteneriatele în domeniul securității și apărării cu Statele Unite ale Americii, Republica Franceză, Republica Federală Germania, Regatul Unit, Republica Italiană, Republica Turcia, Republica Polonă, Republica Cehă, Republica Lituania, Republica Letonia, Republica Estonia, Regatul Țărilor de Jos, Regatul Suediei, Regatul Spaniei, Regatul Norvegiei, Regatul Danemarcei, etc.”.</p> <p>Se acceptă. Pct. 71 va avea următorul cuprins: „71. În acest sens, Guvernul va elabora și pune în aplicare mecanismul de implementare a Strategiei prin intermediul foii de parcurs la nivel național, realizate de autoritățile responsabile în domeniu, care va fi actualizat, la necesitate, o dată la trei ani. Aceștia i se subscriu și alte eforturi departamentale pe dimensiunea apărării, exprimate prin inițiative, programe, planuri și proiecte de dezvoltare, profesionalizare, instruire, care vor fi sincronizate și adaptate conform rigorilor subsecvente procesului de reformă.” Respectiv, pct. 12 va avea următorul cuprins: „12. Mecanismul de implementare sectorial va fi asigurat prin intermediul foilor de parcurs, programelor, planurilor de acțiuni etc. realizate de autoritățile responsabile în domeniu”.</p>
--	--	--	--

9.	Ministerul Mediului Aviz nr. 02-07/1904 din 05.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
10.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Aviz nr. 03-2115 din 05.07.2024	La punctul 2 din proiectul Hotărârii Parlamentului prin care se pune în sarcina Guvernului de a stabili „mecanismul de implementare a Strategiei Naționale de Apărare”, considerăm oportun indicarea unui termen pentru realizarea sarcinii respective, fapt care va contribui la implementarea eficientă a prevederilor proiectului în ansamblu.	Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.
		La proiectul Strategiei: La punctul 31, alineatul (1) va avea următorul cuprins „ <i>Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OS 2, 3, 4, 5, 6) și are scopul de consolidare a capacității de mobilizare economică în contextul asigurării unei apărări naționale eficiente și robuste. Aceste măsuri vor sprijini eforturile de pregătire și răspuns la crize, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung.</i> ”.	Se acceptă parțial. Punctul 31, alineatul (1) va avea următorul cuprins: „Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OS 1-6, 15) are scopul de a consolida capacitățile de mobilizare economică în contextul asigurării unei apărări naționale eficiente și robuste. Vom revigora mecanismul de mobilizare și pregătire de mobilizare, în conformitate cu legislația. Aceste măsuri vor sprijini eforturile de pregătire și răspuns la crize, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung, și se vor concentra, în primul rând, pe elaborarea Planului de mobilizare a economiei naționale, dezvoltarea și punerea în aplicare a Registrului de stat al resurselor de apărare și asigurarea alocărilor de resurse suficiente pentru Agenția Rezerve Materiale.”

	<p>La punctul 31, la alineatul (2) cu referire la „<i>Planul de mobilizare a economiei naționale</i>”, considerăm necesar de a specifica care va instituția responsabilă de elaborarea/implementarea acestuia.</p> <p>La punctul 31, la alineatul (3) „<i>Totodată, crearea și funcționarea bazei de date a resurselor de apărare va fi realizată prin acordarea accesului necesar la alte sisteme informaționale automatizate ale autorităților publice. Acest pas va asigura colectarea, stocarea, actualizarea și analiza datelor asociate resurselor destinate mobilizării și de apărare.</i>” – de specificat instituția responsabilă.</p> <p>La punctul 31, la alineatul (4) la textul „<i>O atenție aparte va fi acordată pregătirii și menținerii capacității de mobilizare, care va continua să se realizeze prin instruirea populației, instituțiilor și rezerviștilor, prin pregătirea teritoriului pentru apărare, precum și prin asigurarea încadrării la nivelul calitativ și cantitativ al necesarului planificat</i>” – de specificat instituția responsabilă.</p> <p>La punctele 69 și 70 unde sunt specificate etapele de implementare a Strategiei: prima etapă (2024-2030) și etapa a doua (2031-2034), considerăm judicios de a fi specificat la care din aceste două etape se regăsește elaborarea Planului de mobilizare a economiei naționale, reieșind din necesitatea unei planificări și alocări eficiente a resurselor financiare pentru implementarea acestuia.</p>	<p>Se acceptă parțial. Cadrul legal deja prevede responsabilii de elaborarea/implementarea Planului de mobilizare a economiei naționale, în speță, art.5, alin (2) și art. 6, alin (1) al Legii nr. 1192/2002 privind pregătirea de mobilizarea și mobilizarea. Totodată, în mecanismul de implementare va fi stabilită o acțiune directă pentru realizarea acestui plan, cu instituții de bază și în suport realizării acestuia.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind instituțiile va fi oglindită în mecanismul de implementare, foaia de parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind instituțiile va fi oglindită în mecanismul de implementare, foaia de parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind acțiunile va fi oglindită în mecanismul de implementare - <i>Foaia de Parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare</i>. Concomitent, conform celor promovate în procesul de elaborare a Strategiei Naționale, și ulterior reflecte la pct. 31, alin. (1), și în nouă redacție, elaborarea Planului de mobilizare a economiei va avea întâietate față de alte acțiuni pentru revigorarea procesului de mobilizare. Totodată, luând în considerație importanța și rolul planului de mobilizare a economiei naționale, va fi luat în considerație ca Planul să fie elaborat în prima etapă 2024-2030.</p>
--	--	--

<p>11. Ministerul Afacerilor Interne Aviz nr.14/2835 din 05.07.2024</p>	<p>Urmare a examinării proiectului hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), Ministerul Afacerilor Interne, în limitele competențelor funcționale, comunică despre susținerea promovării proiectului în cauză, cu luarea în considerare a următoarelor propuneri. Potrivit art. 36⁵ alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Guvernul prezintă Președintelui Republicii Moldova strategia națională de apărare pentru a fi înaintată spre aprobare Parlamentului, în termen de până la 6 luni de la aprobarea strategiei securității naționale. Astfel, constatăm faptul că aplicarea în timp a strategiei naționale de apărare nu poate depăși 6 luni de la expirarea termenului de aplicare a strategiei securității naționale. Subsecvent, menționăm că pct. 30 din Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023, prevede expres că respectiva strategie se adoptă pentru o perioadă de 6 ani. Drept urmare, atragem atenția că termenul de aplicare a strategiei naționale de apărare, prevăzut în proiect și care constituie perioada anilor 2024-2034, contravine dispozițiilor statuate la art. 365 alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională și pct. 30 din Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023.</p>	<p>Nu se acceptă. Indiscutabilă condiționalitatea inițierii proiectului Strategiei Naționale de Apărare în termen de 6 luni de la aprobarea Strategiei Securității Naționale are drept scop sincronizarea ajustării documentelor în baza cărora se realizează planificarea apărării, ambele strategii fiind propuse a fi elaborate pentru un orizont de acoperite pe termen mediu. Aceste prevederi ale legii, în momentul adoptării în 2016, se încadrau perfect în cadrul normativ și conjunctura de securitate. Ambele variabile au suferit schimbări, mediu de securitate s-a înrăutățit considerabil, iar conform HG 386/2020 strategiile trebuie să fie elaborate pe termen lung vor fi de 6-10 ani. Perioada de valabilitate a Strategiei Naționale de Apărare este strâns legată de procesul de planificare a apărării, care necesită a fi asigurat pe baza unei planificări pe termen lung (aspecte necesare pentru asigurarea achizițiilor multianuale, procesului de pregătire a forțelor, etc.) În același timp, aceeași lege în art.36⁴ alin. 3 prevede că, în perioada de valabilitate a strategiei securității naționale, această poate fi revizuită sau elaborată una nouă. Mai mult ca atât, Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, este în proces de modificare și se va revizui anume aspectul consecutivității elaborării documentelor și din perspectiva termenului de elaborare, perioadei valabilitate și altor aspecte care între timp, urmare modificării altor acte normative conexe, creează discrepanțe și neconcordanțe.</p>
---	---	--

		Potrivit art. 27, alin. (2) lit. a1 , art. 365 alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Strategia națională de apărare se aprobă de către Parlament și nicidecum de către Guvern, astfel cum prevede proiectul supus avizării. În context, atragem atenția că, atât denumirea proiectului hotărârii de Guvern, cât și clauza de adoptare a acestuia necesită modificări, întrucât contravin dispozițiilor statuate în legea prenotată.	Se acceptă parțial. În temeiul art.24 alin.(2) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, la fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de politici <i>se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative.</i> În acest sens, proiectul a fost redenumit: ”proiectul de hotărâre a Parlamentului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034”, deși procedural urmează a fi aprobat în ședința Guvernului, cu ulterioara promovare de către Președintele Republicii Moldova în Parlament.
12.	Aparatul Președintelui Republicii Moldova Aviz nr.2/2-05-854 din 05.06.2024	Cu referire la pct.51 din proiectul Strategiei naționale de apărare, recomandăm păstrarea ponderii procentuale din produsul intern brut pentru bugetul apărării naționale, exprimată pe ani, fără a menționa suma în lei moldovenești. De menționat că, în contextul elaborării Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, aprobate prin HG nr. 391/2023, s-a evitat menționarea resurselor financiare exprimate în lei moldovenești, deoarece produsul intern brut poate varia în funcție de anul de referință iar calculele financiare pe o perioadă de cinci ani pot fi realizate doar aproximativ. Suplimentar, s-a considerat că menționarea expresă a sumelor exprimate în bani, ar putea constitui, eventual, o limitare financiară în procesul de planificare bugetară.	Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.
13.	Ministerul Energiei Aviz nr.10-1832 din 08.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
14.	Serviciul de Informații și Securitate Aviz nr. E/7152 din 09.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.

<p>15. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Aviz nr.04-3629 din 08.07.2024</p>	<p>La Cap. I Context strategic, Secțiunea 3 „Riscuri și amenințări”, pct.12 subpct.2), propunem completarea sintagmei „crize economice”, care va fi expusă în următoarea redacție : „crize economice, de aprovizionare cu apă și de canalizare”. În acest sens, relevăm că sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare reprezintă un domeniu indispensabil pentru cetățeni, iar crizele în acest sector pot avea un impact semnificativ asupra stabilității economice și sociale a țării.</p> <p>În aceeași ordine de idei, la Cap, II Viziunea strategică și obiectivele, pct. 27 subpct. 13), propunem ca sintagma „inclusiv pentru sectorul energetic” să fie expusă în următoarea redacție: „inclusiv pentru sectorul energetic, de aprovizionare cu apă și de canalizare”.</p> <p>Subsidiar, recomandăm următoarele ajustări de ordin tehnic: Întru asigurarea coerenței și clarității structurale, la pct.29 din proiectul Strategiei, numerotarea direcțiilor de acțiune se va face în ordine crescătoare, începând cu nr.1). Astfel, autorul urmează să revizuiască numerotarea conținutului.</p> <p>La pct.18 din tabelul de „SINTEZĂ a obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul SNA supus avizării, sintagma „Ministerul Industriei și Dezvoltării Regionale” se va substitui cu sintagma „Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale”.</p>	<p>Se acceptă parțial. SNA este document și o viziune strategică pentru sistemul național de apărare, care trasează orientări, în funcție de care instituțiile din sistemul național de securitate vor acționa în perioada următoare, care vizează un interval bine definit, respectiv 2024-2034. Riscuri diverse identificate sunt ghidări pentru instituțiile de specialitate, care le vor dezvolta și elabora în strategiile sectoriale și corespunzător le vor adresa cu acțiuni, ce ar ameliora impactul pentru cetățeni prin eventuale deconectări/decalaje în aprovizionare cu apă și canalizare. Astfel, secțiunea 3 „Riscuri și amenințări”, pct.12 subpct.2), propunem completarea sintagmei „crize economice”, care va fi expusă în următoarea redacție: „crize economice, inclusiv de aprovizionare cu apă”.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
--	--	---

16.	Centrul pentru Comunicare Strategică Combatere Dezinformării Aviz nr. 136/24 din 09.07.2024.	<p>1. Potrivit denumirii proiectului, se propune spre aprobare <i>Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034</i>. Subsecvent, prin proiectul de hotărâre, în conformitate cu Art.1, cităm: „Se aprobă <i>Strategia națională de apărare pentru anii 2024-2034</i>”. În aceeași ordine de idei, potrivit anexeii (care nu este nominalizată), se aprobă ”STRATEGIA NAȚIONALĂ DE APĂRARE A REPUBLICII MOLDOVA”. În conformitate cu prevederile art.54 lit.c) a Legii privind actele normative, nr.100/2017, textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, iar terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative. În ordinea celor ce succed, se propune ajustarea în tot cuprinsul proiectului a denumirii utilizate, în mod uniform sau exprimarea prin abrevieri a unor denumiri sau termeni, numai după explicarea acestora în text, la prima folosire (art.54 lit.i) a Legii privind actele normative, nr.100/2017).</p> <p>2. În capitolul I, „Introducere” a proiectului, este utilizat textul „Strategiei Securității Naționale (în continuare – SSN)” Prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023, a fost aprobată Strategia securității naționale a Republicii Moldova. În conformitate cu prevederile art.54 lit.c) a Legii privind actele normative, nr.100/2017, textul proiectului actului normativ se elaborează în limba română, iar terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative. În circumstanțele expuse supra, se consideră întemeiat și argumentat ajustarea prevederilor nominalizate.</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
------------	---	---	---

		<p>3. În conformitate cu prevederile art.34 alin.(2) a Legii privind actele normative, nr.100/2017, proiectele actelor normative care vizează domeniile de competență ale autorităților publice autonome se transmit obligatoriu acestora spre avizare.</p> <p>În contextul prenotat, Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării a supus avizării proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034, și a remis în adresa Vicepreședintelui Comisiei SNA, propunerile de ajustare a proiectului.</p> <p>În circumstanțele expuse supra, Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării consideră întemeiat și argumentat proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), cu ajustarea prevederilor acestuia, potrivit propunerilor inserate în aviz.</p>	<p>S-a luat act.</p>
<p>17.</p>	<p>Ministerul Finanțelor Aviz nr. 05-17/147/1071 din 09.07.2024.</p>	<p>Cu referință la solicitările nr. 18-69-7240 din 01.07.2024 și nr. 11/856 din 12.06.2024, privind avizarea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024- 2034 (număr unic 574/MA/2024), Ministerul Finanțelor, în limita competențelor funcționale, reiterează următoarele.</p> <p>Se înțelege practica/experiența altor state și de argumentele expuse în Sinteza obiecțiilor și propunerilor, dar ținând cont de prevederile cadrului legal în vigoare și de procesul de planificare bugetară pe termen de 3 ani în Republica Moldova, reiterăm că Secțiunea 1 „Resurse financiare” din Capitolul IV, în varianta propusă nu poate fi acceptată. Astfel, putem menționa la general, că este un angajament politic de a ajunge către anul 2030 cu alocarea din bugetul de stat a 1% din PIB, dar fără detalieri și concluzii, de genul „creșterea bugetară va fi realizată treptat, dar nu mai puțin de datele tabelului prezentat..”, de care se va ține cont în procesul de planificare bugetară anuală, în dependență de cadrul de resurse disponibile.</p>	<p>Se acceptă parțial. Strategia Securității Naționale ca document ierarhic superior stabilește angajamentul politic asumat de Președintele țării de a alocă 1 % din PIB pentru sectorul de apărare până în anul 2030. Din acest considerent și în vederea asigurării legăturii logice între documente de politici în baza cărora se realizează planificarea apărării, Proiectul strategiei doar asigură detalierea acestei creșteri, pentru a asigura o predictibilitate a procesului de planificare a apărării și bugetare. De asemenea, aceeași prevedere de creștere treptată pe ani, este inclusă și în foaia de parcurs a SSN. Totodată, aceasta asigură o predictibilitate și credibilitate față de partenerii de dezvoltare, care au salutat includerea acestor prevederi în proiectul Strategiei. Practica</p>

		<p>De asemenea, nu putem accepta argumentul/propunerea „Considerăm judicios revizuirea acestei prevederi a legii finanțelor publice în vederea apropierii legislației noastre de cea europeană.”.</p>	<p>și experiența arată ca suportul partenerilor este legată de angajamentul statului pentru ași asigura securitatea și apărarea proprie.</p> <p>Aceste prevederi în Strategie nu are nici un impediment în procesul de planificare bugetară pentru 3 ani în Republica Moldova, ci sunt repere stabilite pentru a facilita și asigura alocări stabile și previzibile în procesul de planificare a bugetului.</p> <p>Angajamentul politic asumat de conducerea țării este un act democratic la nivelul tuturor țărilor europene și nu este doar declarativ ci executorie în procesul de funcționare a statului și promovare a valorilor și obiectivelor stabilite. În contextul proceselor integraționiste, aceste declarații neimplementate pot aduce prejudicii credibilității și intențiilor declarate și asumate la nivel de stat.</p> <p>Astfel, prevederile „creșterea bugetară va fi realizată treptat, dar nu mai puțin de datele tabelului prezentat...” din pct. 51 se substituie cu „creșterea bugetară va fi realizată treptat, conform tabelului prezentat ...”. De asemenea, tabelul a fost ajustat conform prevederilor foii de parcurs a SSN și recomandărilor Aparatului Președintelui (pct. 12) de a păstra ponderea procentuală din produsul intern brut pentru bugetul apărării naționale, exprimată pe ani, fără a menționa suma în lei moldovenești.</p> <p>Sa luat act. Având drept scop apropierea Republicii Moldova, obținerea statului de țara candidat și inițierea negocierilor de aderare, considerăm rațional să asigurăm interoperabilitatea și apropierea de standarde Uniunii Europene în elaborarea unor astfel de documente. Relevăm că, în mare parte a</p>
--	--	---	---

		<p>Totodată, în conformitate cu art.30, alin.(4) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, sintagma „Nota informativă” se va substitui cu sintagma „Nota de fundamentare”.</p> <p>Concomitent, implementarea măsurilor incluse în proiectul Strategiei necesită resurse financiare bugetare. Astfel, se consideră oportun de a completa Nota de fundamentare cu descrierea costurilor/cheltuielilor necesare pentru implementarea proiectului de hotărâre a Parlamentului, cu indicarea concordanței alocațiilor prevăzute în bugetul de stat pentru anul 2024 și cu limitele estimate de cheltuieli conform proiectului CBTM 2025-2027.</p>	<p>strategiilor țărilor membrilor UE sunt inserate cote procentuale din produsul intern brut pentru apărarea națională. Această măsura este una vast aplicabilă în documente precum strategii de securitate și/sau de apărare. Considerăm judicios revizuirea acestei prevederi a legii finanțelor publice în vederea apropierii legislației noastre de cea europeană.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă parțial. Fundamentarea economico-financiară al notei de fundamentare va avea următorul cuprins: Realizarea prevederilor Strategiei urmează a fi asigurate din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile, precum și din sursele atrase de la partenerii externi de dezvoltare, ținându-se cont de estimările de alocări stabilite în SSN, care prevăd o creștere graduală anuală a bugetului apărării naționale, astfel încât, să atingă 1% din PIB până în 2030. Totodată, costurile estimative ale punerii în aplicare a SNA, reflectate pe bugete componente ale bugetului public național și pe ani bugetari, vor fi detaliate în mecanismul de implementarea a Strategiei (Foaia de parcurs).</p>
18.	<p>Centrul Național Anticorupție Aviz nr. 06/2/11061 din 05.07.2024</p>	<p>Prin prezenta, cu referire la proiectul de hotărâre a Parlamentului privind aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), comunicăm că acesta este un proiect de act normativ exceptat de la expertiza anticorupție conform art.28 alin.(2) lit. a) din Legea integrității nr.82/2017, care statuează că, „Agenții publici și entitățile publice cu drept de inițiativă legislativă, alte entități publice care elaborează și</p>	<p>S-a luat act.</p>

	<p>promovează proiecte de acte legislative și normative [...], precum și Secretariatul Parlamentului, în cazul inițiativelor legislative ale deputaților, au obligația de a supune expertizei anticorupție proiectele de acte, cu excepția documentelor de politici și documentelor de planificare”.</p> <p>În același timp, potrivit pct.7 din Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.386/2020, „Strategia este un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani) în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului, stabilite conform Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern.”</p>	
--	--	--

Secretar general

Igor CUTIE